

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО ПРИВРЕДЕ

ПРЕГЛЕД АКТУЕЛНОГ СТАЊА СА SWOT АНАЛИЗОМ

за

ДРВНУ И ИНДУСТРИЈУ НАМЕШТАЈА у Србији

Београд, 2017.

САДРЖАЈ

1. УВОД	3
2. ДЕФИНИЦИЈА СЕКТОРА	5
3. ЗАКОНОДАВНИ, СТРАТЕШКИ И ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР	7
4. УЛОГА ВЛАДЕ И МЕРА ПОДРШКЕ	9
5. ПРОИЗВОДЊА НАМЕШТАЈА И ПРОИЗВОДА ОД ДРВЕТА	12
5.1. Циркуларна економија – Заокружени ланци вредности	15
5.2. Производња намештаја и производа од дрвета у ЕУ и Србији	17
5.2.1. Производња намештаја и производа од дрвета у ЕУ	17
5.2.2. Ниво производње у дрвној и индустрији намештаја Србије	19
5.3. Структура и карактеристике сектора дрвне и индустрије намештаја у Републици Србији	21
5.3.1. Број и структура предузећа и предузетника у дрвној и индустрији намештаја Србије	21
5.3.2. Регионална распрострањеност предузећа у сектору дрвне и индустрије намештаја у Србији	23
5.3.3. Запосленост и преглед расположивости радне снаге	25
5.4. Успешност пословања привредних субјеката у дрвној и индустрији намештаја Србије	26
5.4.1. Пословни приходи дрвне и индустрије намештаја Србије	26
5.4.2. Збирни приказ најзначајнијих макроекономских индикатора дрвне и индустрије намештаја Србије	28
5.5. Трошкови производње и продуктивност рада	31
5.6. Еколошки аспект производње производа од дрвета	34
5.7. Иновативност и информационе технологије	39
5.8. Стране директне инвестиције у сектору	45
5.9. Робна размена са иностранством	47
5.10. Анализа тржишта и потенцијална тржишта	52
5.11. Ланци вредности у дрвној и индустрији намештаја Србије	58
6. АНАЛИЗА ТЕХНИЧКЕ И ИНФРАСТРУКТУРЕ КВАЛИТЕТА ОД ЗНАЧАЈА ЗА РАСТ И РАЗВОЈ ДРВНЕ И ИНДУСТРИЈЕ НАМЕШТАЈА СРБИЈЕ	63
7. SWOT АНАЛИЗА ДРВНЕ И ИНДУСТРИЈЕ НАМЕШТАЈА СРБИЈЕ	64

1. УВОД

Преглед актуелног стања у сектору дрвне и индустрије намештаја у Србији концепцијски је спроведен кроз следеће кораке:

- Анализа окружења сектора с посебним оствртом на законодавно-регулаторни, стратешки и институционални оквир
- Анализа улоге Владе и мера подршке сектору за достизање његовог пуног потенцијала на домаћем и иностраном тржишту
- Стање у сектору са аспекта макроекономских анализа и регионалне распрострањености предузећа у односу на шумске сировинске потенцијале
- Анализа трошкова производње, нивоа продуктивности рада, позиција сектора у оквиру циркуларне економије, техничке и инфраструктуре квалитета од значаја за раст и развој сектора
- Анализа ланаца вредности у производњи намештаја и производа од дрвета са оценом најзначајних узрока њене још увек незадовољавајуће конкурентности
- Анализа трендова на глобалном и тржиштима појединих земаља које могу бити од значаја за будући извоз намештаја и производа од дрвета са виском додатом вредноћу из Србије као и трендова у производњи иновативних производа од дрвета који могу бити шанса за брзи раст сектора у будућности
- Значај и улога директних страних инвестиција досадашњем расту сектора
- SWOT анализа сектора.

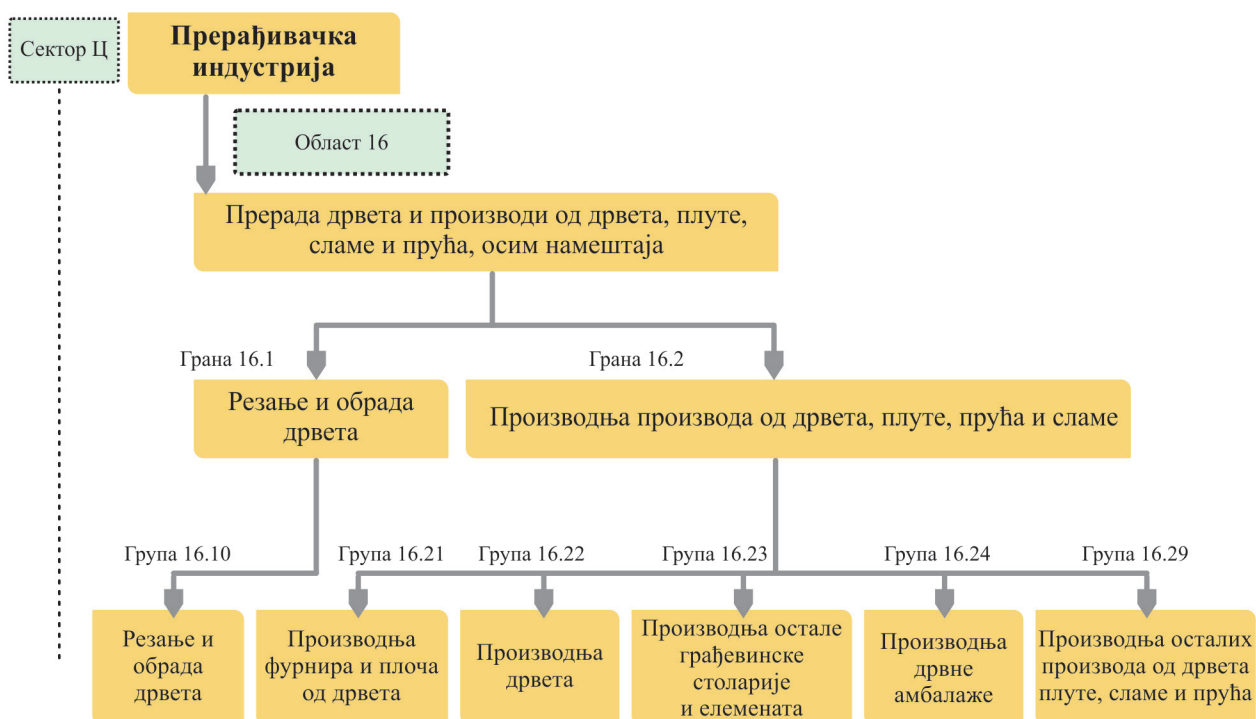
За све наведене анализе извршена су потребна истраживања и прикупљање релевантних података који су били расположиви у тренутку писања овог документа. Прикупљање релевантних примарних и секундарних података обухватило је прикупљање јавно доступних података из следећих извора: Републичког завода за статистику, Националне службе за запошљавање, Народне банке Србије, Министарства финансија, Министарства привреде, Привредне коморе Србије, Развојне Агенције Србије као и података о сектору шумарства из Министарства пољопривреде и заштите животне средине.

За потребе квалитативне анализе коришћени су бројни подаци и информације из релевантних база података (Агенције за привредне регистре, Шумарског факултета у Београду - Центар за маркетинг и економику дрвне индустрије и Центар за трговину дрветом и производима од дрвета, Статистика спољне трговине Србије, UNECE, FAO и друге), званичних публикација Републичког завода за статистику, интерни подаци предузећа која у свом саставу имају делатност прераде дрвета и производње производа од дрвета, а нису регистрована у гранама 16 и 31 и друге методе прикупљања података (интервјуи).

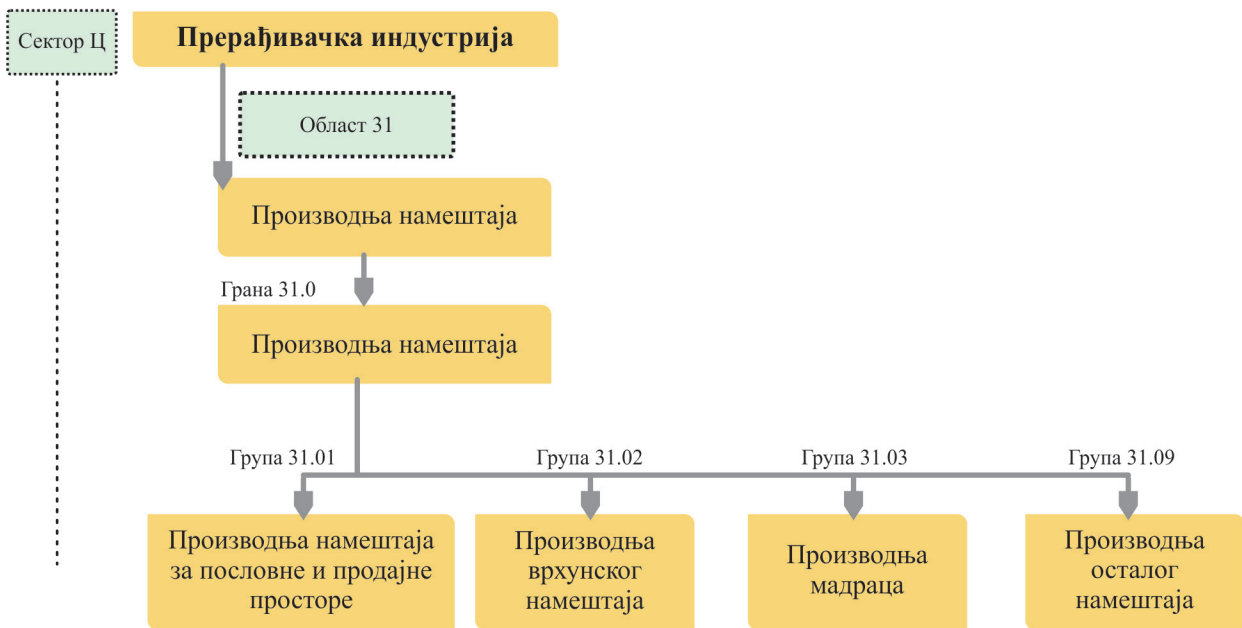
Верификација резултата квалитативне анализе рађена је током регионалних састанака на којима је остварен консензус о циљевима и приоритетима са представницима привредних друштва као и предузетницима, ПКС, Развојном агенцијом Србије, Кластером дрвопрерађивача и академском заједницом. Одржана су три регионална скупа у Крушевцу, Београду и Ужицу са укупно 61 учесником.

2. ДЕФИНИЦИЈА СЕКТОРА

У националној класификацији делатности дрвна и индустрија намештаја сврстане су у сектор Ц који обухвата комплетну прерађивачку индустрију Србије. У оквиру сектора Ц дрвна индустрија је класификована у **Област 16 - Прерада дрвета и производи од дрвета, плуте, сламе и прућа, осим намештаја**, а индустрија намештаја у **Област 31 -Производња намештаја**¹.

1. <http://webrzs.stat.gov.rs/WebSite/userFiles/file/Klasifikacija%20delatnosti/Klasifikacija.pdf>

У оквиру сектора дрвне и индустрије намештаја производи се велики број различитих категорија производа који се користе за потребе других делатности (грађевинарство, енергетика и остале индустрије) као и у финалној потрошњи за потребе домаћинства, јавног и комерцијалног сектора.

3. ЗАКОНОДАВНИ, СТРАТЕШКИ И ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР

За развој сваког сектора па и сектора дрвне и индустрије намештаја важну улогу има законодавно-регулаторни, стратешки и институционални оквир. Када је у питању дрвна и индустрија намештаја оне су се у скоро свим стратешким документима и развојним политикама (стратегије, акциони планови и друго) означавале као индустријске гране у којима Србија има велике потенцијале и велику развојну шансу. Међутим, стање у пракси у овом сектору било је и остало значајно другачије (лошије) него што се то може видети из одређених стратегија, акционих планова, политика и других званичних докумената. Неки од најзначајнијих недостатака у постојећој регулативи и стратешком оквиру дати су у наставку.

1. Кључни недостатак у области регулативе односи се на **непостојање кровног закона о дрвном сектору Србије**. При том, термин дрвни сектор обухвата шумарство, дрвну индустрију и производњу целулозе и папира. У овом тренутку, са изузетком шумарства за који постоји Закон о шумама, остале области у оквиру дрвног сектора функционишу по општим законима. Законом о шумама уређене су основне функције у области шумарства као и промет дрвета. С обзиром да су произвођачи у оквиру дрвног сектора, по природи делатности којом се баве, у највећој мери упућени једни на друге и да се значајан део промета остварује између привредних друштава у ове три области, парцијалном регулативом у једној области врло често се изазивају проблеми у функционисању привредних друштава у остале две области и обрнуто. Због тога је и решавање елементарних проблема који оптерећују пословање привредних друштава унутар дрвног сектора споро и неефикасно. Несагледавање целине дрвног сектора приликом доношења регулативе значајно смањује ефикасност коришћења потенцијала којима сектор располаже што се одражава и на ефекте које сектор у целини оставрује.

У развијеним земљама Европске уније и у Хрватској, као земљи у региону, дрвни сектор се посматра као целина и тако се уређује регулативом. Овакав приступ има вишеструке ефекте почев од креирања заједничких циљева, стратегија, оперативних планова до бржег и ефикаснијег решавања проблема унутар сектора, ефикаснијег коришћења потенцијала и значајно бољих резултата који се остварују на нивоу сектора.

2. С обзиром да је Србија отпочела преговоре о учлањењу у ЕУ, то је прихватање и спровођење ЕУ регулатива постао саставни део свакодневне праксе у Србији. ЕУ преко Директива о зеленим јавним набавкама (2004/17/ЕС и 2004/18/ЕС, http://ec.europa.eu/environment/gpp/index_en.htm) и упутстава о њиховом правном основу омогућава земљама чланицама да у јавне набавке уведу критеријуме који промовишу еколошки прихватљивије материјале и изворе енергије, чак и у случају да су они нешто скупљи од понуде алтернативних производа.

Полазећи од наведених ЕУ директива, јасно је да постоје сви правно-формални предуслови за укључивање производа од дрвета у систем јавних набавки Србије као производа који ће имати предност у набавкама у односу на конкурентске производе од других материјала, чак и у условима нешто веће цене.

У актуелном моделу система јавних набавки у Србији оваква пракса из ЕУ се не примењује што је за последицу имало да су на хиљадама објеката у школама, болницама, домовима здравља, дечијим вртићима, локалној и државној администрацији уграђени прозори и врата од ПВЦ-а као вештачког и доказано штетног материјала по људско здравље, посебно најмлађе популације каква су деца у вртићима и школама.

За увоз ПВЦ прозора, врата и њихових профила Србија је издвојила 59,17 милиона УСД у последњих осам година, при чему је тренд њиховог увоза у порасту у последње три године са тенденцијом да ће ускоро прећи 10 милиона УСД годишње. Просечна стопа раста увоза ПВЦ прозора, врата и њихових профила у последњих осам година износила је 5,89%.

3. Сарадња и координација органа јавне власти и струковних удружења и асоцијација у оквиру дрвне индустрије Србије се може оценити као недовољно добра. Са изузетком повремених јавних позива за учешће струковних удружења, кластера, микро и малих привредних друштава у програмима развоја предузетништва од стране Министарства привреде других облика сарадње скоро да није ни било. Штавише, при ресорном Министарству привреде кроз систем честих рационализација, сектор дрвне индустрије је потпуно изгубио видљивост. Једним делом томе су допринели и нетачни подаци званичне статистике о учешћу дрвне индустрије у бруто друштвеном производу, броју радника, пословним приходима и другим показатељима у којима су резултати (параметри) дрвне и индустрије намештаја вишеструко потцењени у односу на стварне резултате које она остварује.

Чињенице да дрвна индустрија Србије директно доприноси буџету Републике Србије са преко 80 милиона ЕУР на годишњем нивоу кроз систем плаћања ПДВ-а као и преко 200 милиона УСД спољнотрговинског суфицита нису биле довољне да се у оквиру **Владе оснује посебан орган – Управа за дрвну индустрију** која би се бавила развојем ове индустријске гране.

Неусаглашеност шумарске и индустријске политике још један су пример некоординисања органа јавне власти који се директно одражавају на пословање дрвне и индустрије намештаја Србије.

Једино струковно удружење у оквиру Привредне Коморе Србије које се бавило проблематиком шумарства, прераде дрвета и производње целулозе и папира је најновијом рационализацијом припојено Удружењу за пољопривреду, прехранбену индустрију, шумарство и водопривреду. Дрвне индустрије нема чак ни у називу новог удружења, што само по себи говори о потпуној небризи за индустријски грану која своје потенцијале у потпуности заснива на домаћим сировинским ресурсима. Једном речју, у овом тренутку дрвна индустрија представља једну од ретких индустријских грана у Србији којом се системски скоро нико не бави нити постоји неко тело у систему државне администрације на чију адресу би се могли упутити захтеви за решавање проблема са којима се ова индустријска грана сусреће. Све то у озбиљној мери слаби њену конкурентност што са надлазећом конкуренцијом и на домаћем тржишту у озбиљној мери доводи у питање опстанак великог броја привредних друштава.

Позитивна страна стратешког оквира у Србији, када је у питању сектор дрвне и индустрије намештаја, јесте постојање споразума са Руском Федерацијом о бесцаринском извозу великог броја производа од дрвета и намештаја из Србије на ово тржиште.

4. УЛОГА ВЛАДЕ И МЕРА ПОДРШКЕ

На основу изнетог стања у оквиру тачке 2 јасно се може дефинисати улога и значај Владе у превазилажењу институционалних и проблема регулаторног карактера са којима се суочавају дрвна и индустрија намештаја у Србији. Једна од значајнијих мера подршке Владе креирању и усмеравању развоја дрвне и индустрије намештаја Србије јесте институционално позиционирање и институционална препознатљивост ових индустријских грана кроз формирање посебне јединице у оквиру одговарајућег Министарства.

Досадашњи програми Владе, одређених министарстава и развојних агенција који су били намењени генерално индустрији и којима се подржавао најчешће развој конкурентности нису дали значајније резултате када је у питању развој дрвне и индустрије намештаја. Велики број предузећа и мали обим средстава по једном предузећу не могу да покрену динамичнији развој ниједне па ни дрвне и индустрије намештаја Србије. Из тог, а и бројних других разлога, улога Владе у будућем развоју дрвне и индустрије намештаја Србије треба да буде у правцу дефинисања и подршке реализацији оних развојних програма који у најкраћем временском року могу да дају највеће ефекте. При том, потребно је променити досадашњи приступ и процедуре подршке одређеним програмима развоја који су се базирали на трајању подршке Владе у временском периоду од године дана (формално), а у пракси је то време било значајно краће.

Дрвна и индустрија намештаја су привредне гране које дају директан допринос буџету Републике Србије само кроз плаћање ПДВ-а од преко 80 милиона ЕУР на годишњем нивоу. С друге стране издвајања из буџета за подршку развоју дрвне и индустрије намештаја су више него симболична. Досадашњи главни правци подршке Владе развоју овог сектора били су:

- подршка инвестицијама предузећа преко Фонда за развој Републике Србије,
- подршка произвођачима намештаја од масивног дрвета за промоцију и учешће на сајмовима у иностранству,
- подршка запошљавању нових радника кроз субвенције за новопримљене раднике,
- подршка малим и средњим предузећима за набавку опреме кроз програм конкурентности и друге програме који се реализују у Србији преко иностраних организација и програма.

Када је у питању први канал подршке развоју предузећа преко Фонда за развој Републике Србије потребно је истаћи да Фонд нема посебне програме само за дрвну и индустрију намештаја већ предузећа у овом сектору имају могућност да конкуришу за средства Фонда под истим условима ко и предузећа из осталих сектора. Према подацима Фонда у периоду од 2014. године до средине 2016. године Фонд је одобрио 34 кредита компанијама из дрвне и индустрије намештаја у укупној вредности од 9,54 милиона ЕУР. Највећи износ одобрених средстава био је намењен дугорочним кредитима (9,27 милион ЕУР) (табела 1).

Табела 1. Преглед одобренх кредита Фонда за развој Републике Србије предузећима из дрвне и индустрије намештаја у периоду 2014-јун 2016. година

Врста зајма	Број предузећа којима је одобрен зајам	Износ (ЕУР)
Дугорочни кредити	19	9.270.000
Кредити за предузетнике	6	96.800
Start-up кредити за предузетнике	2	20.800
Start-up кредити за предузећа	3	62.900
Зајмови предузетницима за отклањање поседица од поплава	4	94.200
УКУПНО:	34	9.544.700

Извор: Фонд за развој Републике Србије

Подршка произвођачима намештаја од масивног дрвета за промоцију и учешће на сајмовима у иностранству је посебно била изражена овом сектору за време постојања Агенције за промоцију извоза и страна улагања (СИЕПА) јер је овај сектор био препознат као један од важних сектора за унапређење и раст извоза. Поред подршке промотивним активностима СИЕПА је подржавала увођење сертификата у компаније, обуке и јачање капацитета стручног особља у компанијама и друге активности које су имале техничку подршку. Прецизнијих података о величини средстава одобренх компанијама у овом сектору за напред наведене активности, за сада, нема.

Подршка запошљавању кроз субвенције за новопримљене раднике иностраним, компанијама остварује се од 2006. године, а од недавно су и домаће компаније у овом програму. У периоду 2006-2016. година бивша СИЕПА и садашња Развојна Агенција Србије одобриле су подстицаје за 13 компанија у којима је у том периоду запослено 1.611 нових радника у износу од око 6,44 милиона ЕУР (табела 2).

Табела 2. Број компанија и број нових радника за које су добијена подстицајна средства државе у дрвној и индустрији намештаја у периоду 2007-2016. година

Структура предузећа према власништву	Број предузећа	Број нових радника
Предузећа са домаћим капиталом	7	600
Предузећа са иностраним капиталом	6	1.011
УКУПНО:	13	1.611

Извор: РАС

Највећи број компанија које су добиле подстицајна средства за запошљавање нових радника бави се производњом намештаја од масивног дрвета.

Анализе Развојне агенције Србије су показале да су компаније које су добиле подстицајна средства за запошљавање нових радника скоро удвостручиле извоз већ у наредној години у односу на годину када су ти радници примљени. Ово је једна од најбољих потврда ефикасности ове мере и њених резултата у овом сектору.

Подршка малим и средњим предузећима за набавку опреме кроз програм конкурентности и друге програме који се реализују у Србији преко иностраних организација и програма спроводи се са циљем њихове технолошке модернизације и јачања стручних капацитета запослених радника. Кроз програм јачања конкурентности малих и средњих предузећа у 2016. години, до половине октобра 2016. године, укупно су 43 мала и средња предузећа добила кредите из овог програма којима су највећим делом куповала појединачне машине и уређаје. Прецизнији подаци о величини одобрених кредита нису доступни.

Када се има у виду да је за само протекле три године овај сектор допринео јавним финансијама кроз плаћање пореза са преко 240 милиона ЕУР, одобрена средства сектору у том периоду су симболична.

Бројни су разлози оваквог односа државе према сектору који је на трећем месту по броју запослених радника у индустрији и који се у свом развоју у потпуности ослања на домаће сировинске ресурсе настојећи да их максимално валоризује. Један од важних је непостојање институционалног органа или тела које би се у већој мери бавило питањима политике и мерама за подстицање развојних програма дрвне и индустрије намештаја Србије.

5. ПРОИЗВОДЊА НАМЕШТАЈА И ПРОИЗВОДА ОД ДРВЕТА

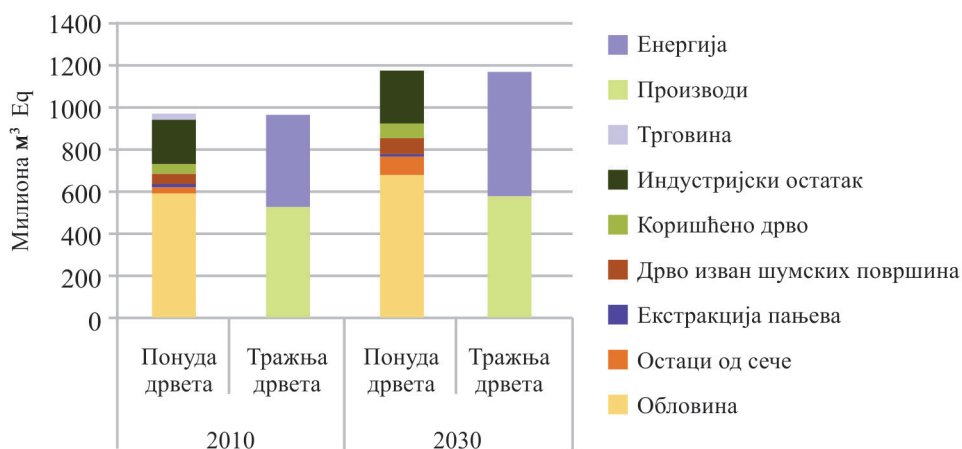
Дрво се као природни материјал користи за производњу великог броја производа који се употребљавају за различите потребе у другим секторима, финалној потрошњи и енергији (слика 1). Из тог разлога намештај и производи од дрвета саставни су сегменти ланца вредности у другим секторима као што су и други сектори саставни елементи ланца вредности у производњи намештаја и производа од дрвета.

Слика 1. Технолоичност прераде и области примене дрвета као материјала (извор. WWF)

Потражња намештаја и других производа од масивног дрвета на европском и глобалном тржишту је велика и даље расте. Дрво као природни материјал је у последњих петнаест година доживело праву ренесансу. Она и даље траје, а трендови у овој области показују да ће се наставити глобални раст потрошње дрвета и производа од дрвета и у наредних петнаест година. То потврђују и прогнозе светски релевантне институције Комитета за шуме и индустрију базирану на дрвету Уједињених нација (COFFI, UNECE). Према њиховим сценаријима потрошња дрвета за енергију и производњу свих типова производа од дрвета у региону Северне хемисфере у 2030. години биће већа за преко $\frac{1}{4}$ у односу на ниво из 2010. године (графикон 1).

Графикон 1. *Сценарио производње и потрошње дрвета за потребе енергије и производње производа од дрвета (период 2010-2030. година)²*

Глобална производња намештаја³ је у 2015. години достигла 410 милијарди УСД и била је нешто нижа у односу на 2014. годину. Око 65% од укупне производње намештаја се троши у земљама у којима се и произведе, а преосталих 35% се извози. Вредност трговине намештајем се процењује на око 140 милијарди УСД у 2015. години (CSIL, 2016). Производња намештаја је радно интензивна, због чега се у највећој мери обавља у земљама у развоју, мада је производњу у UNECE региону такође у порасту у последњих неколико година.

Намештај (дрвени и од других материјала) произведен у Европској унији чини око 25% светске производње намештаја и од 2-4% од вредности производње у производном сектору ЕУ. У сектору производње намештаја Европске уније запослено је око 1,1 милион радника (EFIC, 2016). Водеће земље по производњи намештаја су Италија и Немачка. Индустију намештаја Италије сачињавало је око 30.000 предузећа са око 180.000 запослених радника у 2015. години и вредношћу производње од близу 28 милијарди УСД. Насупрот томе, у индустрији намештаја у Немачкој радило је око 500 предузећа са 83.700 запослених радника и оствареном производњом од 19,3 милијарде УСД (2015). Сектор намештаја Италије имао је пад од око 30% у периоду од 2007. до 2014. године. У току 2015. године остварио је скроман раст од 3,6% али је и даље далеко од свог врхунца. Са производњом у 2015. години Немачка је достигла ниво из 2008. године.

Индустрија намештаја у свету се драматично променила у последњих неколико деценија, а промене се настављају и даље. Постоје јасне предности у производњи намештаја у земљама са ниским трошковима, али разлика у цени коштања постаје мање значајна у односу на производне технологије. Наставак аутоматизације производње, боље управљање залихама и обртним капиталом, смањење броја логистичких ланаца и потпуно прилагођавање према потребама потрошача су неки од начина на које компаније у овој индустрији могу да одрже своју конкурентност. Неки водећи произвођачи намештаја раде на томе да побољшају своју конкурентност кроз повећање квалитета, прилагођавање и скраћењу рокова испоруке. Типични

2. Forest and Economic Development, UNECE, Geneva, 2013

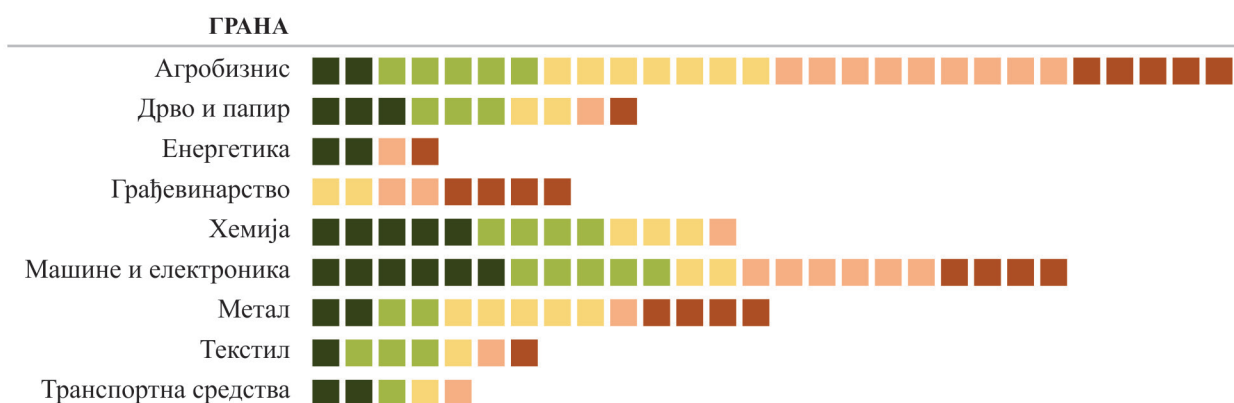
3. Према: Forest Products Annual Market Review 2015/2016, UNECE, Geneva, 2016

рокови испоруке су сада 10-12 недеља, али компаније раде на томе да се он смањи на 8-10 недеља. Неке компаније су покренуле тзв. „експрес линије” нудећи потрошачима испоруку намештаја у било ком тренутку.

Сировински ресурси Србије могу да обезбеде домаћим произвођачима конкурентску предност у односу на произвођаче из других земаља на појединим извозним тржиштима.

Повећањем ефикасности коришћења сопствених потенцијала и уз подршку реализацији дефинисаних развојних програма дрвна индустрија Србије може да заузме много значајније место у регионалним и глобалним токовима намештаја и производа од дрвета са високом додатом вредношћу него што је то тренутно случај. То потврђују и резултати анализе развојних потенцијала у привреди Србије по којима дрвна индустрија намештаја са својим индикаторима спадају у сам врх привредних грана по потенцијалима са којима располажу (графикон 2).

Графикон 2. Приказ привредних грана у Србији према развојним потенцијалима⁴

Дрвна индустрија намештаја бележе позитивне перформансе увећ двадесетак година. Међутим, и поред релативно добрих перформанси потенцијали и простор за њихово унапређење ипак постоје. Они се налазе у сегменту ефикаснијег коришћења дрвне сировине као и у њеном усмеравању у производе са високим додатом вредношћу. Производња намештаја и других производа са високим степеном финализације представљају главне развојне потенцијале ове индустрије. При том, адекватна алокација дрвних ресурса произвођачима извозних производа од дрвета високе додате вредности ће омогућити отварање хиљаде нових радних места у углавном неразвијеним подручјима богатим шумама.

4. ЦЕВЕС и ПКС, Индекс развојних потенцијала размењивих сектора, 2015.

5.1. Циркуларна економија – заокружени ланци вредности

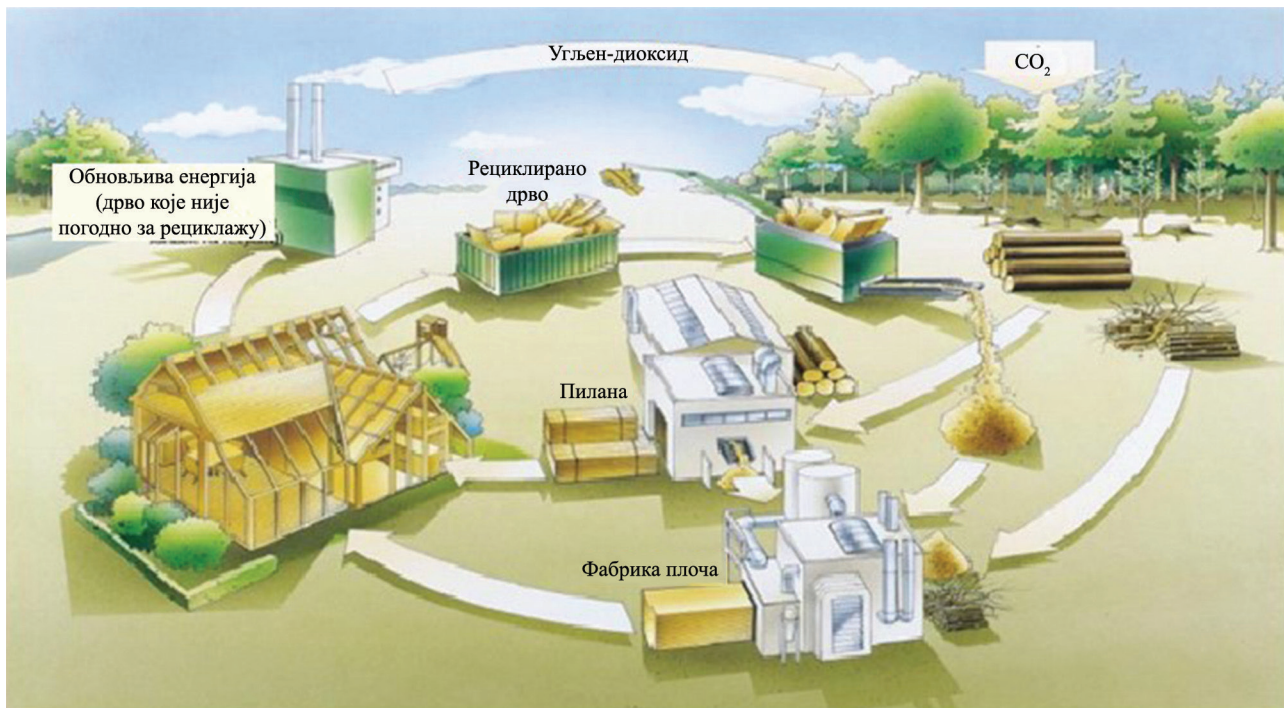
Формирање заокружених ланаца вредности у производњи намештаја и производа од дрвета укључив и рециклажу доживело је потпуни процват у овом сектору у последњих двадесет година. Посебан допринос оваквом тренду дала је производња дрвних пелета са чијом је појавом процес каскадног коришћења дрвета у потпуности заокружен чиме је постигнут циљ тзв. нултог отпада у процесу прераде дрвета. До ког степена је овај циклус заокружен показује пример на слици 2 где се чак пепео као последњи продукт у процесу сагоревања дрвета поново враћа у природу и користи као ђубриво.

Слика 2. Каскадно коришћење дрвета и заокружен ланац вредности у преради дрвета

Најзначајнији сегмент ланца вредности у производњи производа од дрвета у којем се користе највеће количине рециклираног дрвета (старе палете, стари намештај, стари подови, стари прозори и врата,...), картона и папира је производња плоча на бази дрвета. Када је у питању ланац вредности у производњи дрвних горива (пелета, брикета и дрвне сечке) један од облика полазне сировине за њихову производњу представља пиљевина и крупни остаци који настају у производњи осталих производа. На тај начин процес потпуног коришћења дрвета, укључив и његове остатке је у потпуности заокружен.

При том, потребно је нагласити да дрво као природни материјал даје значајан допринос процесу ублажавања климатских промена кроз апсорбовање CO_2 из атмосфере и складиштење у својим дрвним влаканима (слика 3).

Слика 3. Пример циркуларне економије у ланцу вредности производње производа од дрвета и његовог доприноса ублажавању климатских промена

На основу свега наведеног дрвна и индустрија намештаја са својим ланцима вредности представљају праве примере циркуларне економије у којима су ланци вредности у потпуности заокружени када је у питању дрво. Мање количине ПВЦ и челичних трака као и ПВЦ фолија који се користе у процесу паковања и транспорта производа од дрвета предају се на рециклажу другим секторима.

5.2. Производња намештаја и производа од дрвета у ЕУ и Србији

5.2.1. Производња намештаја и производа од дрвета у ЕУ

ЕУ дрвну индустрију сачињава⁵ 170.478 предузећа која остварују годишњи обрт од око 127 милијарди ЕУР и вредност производње од преко 120 милијарди ЕУР са додатом вредношћу од преко 31 милијарде ЕУР. Ова индустрија запошљава 972.442 радника. Највећи број предузећа спада у категорију малих и средњих предузећа, са изузетком сектора производње плоча на бази дрвета и неколико пилана, које сачињавају велике компаније од којих су неколико мултинационалне компаније.

Индустрија намештаја запошљава око 980.000 радника у 120.000 предузећа која остварују годишњи обрт од око 100 милијарди ЕУР и вредност производње од преко 97 милијарди ЕУР. У 2015. години ова индустрија је остварила додатну вредност од 29.5 милијарди ЕУР. То је радно интензивна али динамична индустрија у којој доминирају мала и средња предузећа али није безначајан и број микро предузећа, која производе кухињски намештај, канцеларијски намештај, намештај за спаваће собе и остале типове намештаја. Главни фактори успешности ове индустрије налазе се у области дизајна и способности да брзо реагује на нове захтеве тржишта, способности да спаја нове технологије и иновације са културним наслеђем и стиловима и високообученим радницима у производним системима. Европски произвођачи намештаја постављају глобалне трендове. ЕУ је глобални лидер по производњи најквалитетнијег намештаја, приближно два од три најквалитетнија производа намештаја у свету је израђено у ЕУ.

Најзначајнији индикатори дрвне и индустрије намештаја ЕУ дати су у табели 3.

Табела 3. Вредности изабраних индикатора дрвне и индустрије намештаја ЕУ

2015	Дрвна индустрија	Индустрија намештаја	УКУПНО	% у поређењу са 2014.	
				Дрвна индустрија	Индустрија намештаја
Број предузећа	170.478	120.656	291.134	-1,3	+0,8
Број запослених	972.442	980.000	1.952.442	-1,2	+2,6
Вредност производње (у милијардама ЕУР)	120,5	97,0	217,5	+1,7	+5,3
Годишњи промет (у милијардама ЕУР)	127,0	100,0	227,0	+2,0	+4,7

5. A Blueprint for the EU Forest-Based Industries, Brussels

Додата вредност (у милијардама ЕУР)	31,2	29,5	60,7	+5,4	+4,2
Увоз (у милијардама ЕУР)	11,46	24,4	35,86	+12,0	+16,4
Извоз (у милијардама ЕУР)	11,75	22,3	34,05	+1,3	+5,6

Извор: Eurostat

Првих пет највећих извозника производа од дрвета у ЕУ су Немачка (2,12 млрд. ЕУР), Шведска (1,62 млрд. ЕУР), Финска (1,19 млрд. ЕУР), Румунија (1,02 млрд. ЕУР) и Аустрија (0,96 млрд. ЕУР). Учешће ових пет земаља у укупном извозу производа од дрвета у 2015. години износило је 58,8%. Када је у питању увоз дрвених производа редослед првих пет земаља је нешто другачији. Велика Британија са 2,7 млрд ЕУР представља најзначајнијег увозника ових производа у ЕУ, а следе Немачка (1,7 млрд. ЕУР), Белгија (0,91 млрд. ЕУР), Италија (0,88 млрд. ЕУР) и Холандија (0,83 млрд. ЕУР). Њихово учешће у укупном увозу производа од дрвета ЕУ у 2015. години износило је 61,2%.

Највећи увозници намештаја у ЕУ у 2015. години били су Велика Британија са 5,6 млрд. ЕУР, Немачка (5,28 млрд. ЕУР), Француска (2,57 млрд. ЕУР), Холандија (2,11 млрд. ЕУР) и Шпанија (1,35 млрд. ЕУР). Учешће ових пет земаља у укупном увозу намештаја ЕУ износило је 69,4%. Око 2/3 или 65,9% укупног извоза намештаја из ЕУ остварују Италија (5,31 млрд. ЕУР), Немачка (4,75 млрд. ЕУР), Велика Британија (1,73 млрд. ЕУР), Француска (1,47 млрд. ЕУР) и Пољска (1,46 млрд. ЕУР). Управо Пољска представља добар пример земље која је у процесу транзиције тако добро реформисала своју дрвну и индустрију намештаја да сада представља пету земљу у ЕУ по озвозу намештаја као производа са виском додатом вредношћу. Однос вредности извоза намештаја и других производа од дрвета са виском додатом вредношћу и вредности извоза производа од дрвета са ниском додатом вредношћу Пољске у 2015. години износила је 5,3:1 што само по себи показује колики степен валоризације се може достићи уколико се као приоритет постави производња и извоз финалних производа.

Најзначајнији партнери из којих ЕУ увози производе од дрвета су Кина (2,46 млрд. ЕУР), Руска Федерација (1,62 млрд. ЕУР), САД (1,49 млрд. УСД) и Канада (0,42 млрд. УСД). Њихово учешће у укупном увозу производа од дрвета у 2015. години износило је 52,3%. Са извозом од 121,97 милиона ЕУР Србија је учествовала са 1,06%.

Када је у питању намештај најзначајнији партнери ЕУ су Кина и САД при чему је Кина далеко значајнији партнер од САД. У 2015. години ЕУ је увезла из Кине намештаја у вредности од 16,07 млрд. ЕУР што је представљало скоро 2/3 укупног увоза (65,9%). На другом месту су биле САД са учешћем од 4,1%. Учешће Србије у укупној вредности увоза намештаја ЕУ у 2015. години износило је 1,1%.

5.2.2. Ниво производње у дрвној и индустрији намештаја Србије

Праћење нивоа производње за сваку индустријску грану је од изузетног значаја за спровођење одговарајућих анализа и извођење закључака. Важну улогу у процесу праћења нивоа производње требала би да има званична статистика. Када су у питању дрвна и индустрија намештаја у Србији званични статистички подаци о оствареној производњи главних производа су нетачни и непоуздани. Као потврда претходне констатације може да послуже подаци представљени у табели 4.

Табела 4. Производња изабраних производа дрвне индустрије Србије у 2015. години према званичној и статистици Шумарског факултета у Београду

Назив производа	Јединица мере	Републички завод за статистику	Шумарски факултет, Београд
Резана грађа четинара	м ³	4.000	137.288
Резана грађа лишћара	м ³	64.000	369.572
Фурнир	м ³	14.064	28.217
Фурнирске плоче	м ³	8.828	16.379
Паркет и подови од дрвета	м ²	1.807.300	2.971.360

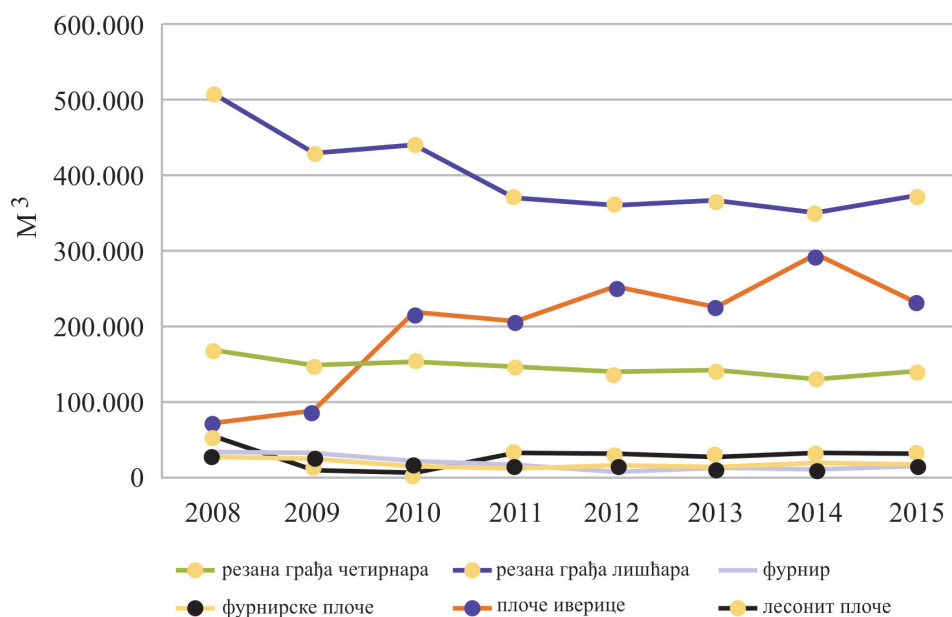
Извори: 1. Статистички годишњак Србије 2016, Републички завод за статистику, Београд, 2. Шумарски факултет, Београд -Центар за маркетинг и економику дрвне индустрије

Упоредна анализа података из табеле 4 јасно показује да су разлике о величини остварене производње изабраних производа веома велике. Тако на пример производња резане грађе четинара у 2015. години, према званичној статистици, износила је 4.000 м³, а резане грађе лишћара 64.000 м³. Ниво званично забележене производње резане грађе четинара одговара производњи једне мале пилане, а резане грађе лишћара двама средњим пиланама. С обзиром да у Србији активно ради 1008 пилана то је остварена производња резане грађе већа од 5,8 пута за резану грађу лишћара до чак 34 пута за резану грађу четинара. Слична ситуација је и за остале производе укључив и намештај.

Из наведених разлога за потребе сагледавања нивоа производње у овом документу коришћени су подаци Шумарског факултета у Београду - Центра за маркетинг и економику дрвне индустрије у оквиру кога се по УНЕСЕ методологији прикупљају и публикују подаци о производњи најзначајнијих производа у оквиру дрвне индустрије Србије (без намештаја).

Приказ нивоа производње главних производа од дрвета дат је на графикону 3.

Графикон 3. Ниво производње главних производа дрвне индустрије у Србији у периоду 2008-2015. година⁶

Најзначајније карактеристике производње изабраних производа од дрвета у Србији, у протеклих осам година, јесу раст производње плоча на бази дрвета и фурнира, а пад производње резане грађе и фурнирских плоча. Највећи раст производње имале су плоче иверице чија је просечна стопа раста у посматраном периоду била 17,7%, а следи производња лесонит плоча са 10,7% и фурнира са 2,03%. Негативне просечне годишње стопе раста имали су резана грађа лишћара у износу од 4,5%, резана грађа четинара у износу од 2,8% и фурнирске плоче у износу од 6,8%.

Динамичан раст производње плоча на бази дрвета резултат је две директне стране инвестиције у производњу плоча иверица и ревитализације једине домаће фабрике за производњу лесонит плоча. И поред инвестиција у две велике фабрике за производњу плоча иверица Србија још увек не подмирује домаће потребе са овим производом у потпуности што отвара могућности за повећање производње у постојећим фабрикама.

6. Шумарски факултет, Београд - Центар за маркетинг и економику дрвне индустрије

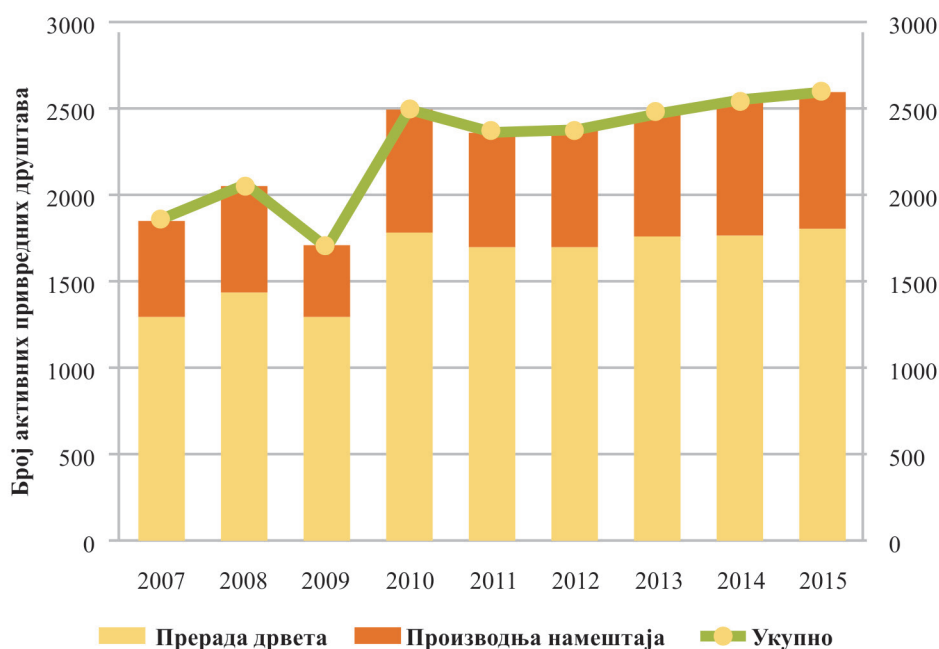
5.3. СТРУКТУРА И КАРАКТЕРИСТИКЕ СЕКТОРА ДРВНЕ И ИНДУСТРИЈЕ НАМЕШТАЈА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Анализа стања са аспекта макроекономских анализа и регионалне распрострањености предузећа обухватила је најпре анализу броја и структуре предузећа са аспекта учешћа микро, малих, средњих и великих предузећа у укупном броју активних предузећа у дрвној и индустрији намештаја Србије. Након тога дата је анализа њихове регионалне распрострањености.

5.3.1. Број и структура предузећа и предузетника у дрвној и индустрији намештаја Србије

Крајем 2015. године у дрвној и индустрији намештаја Србије било је активно 2.598 привредних друштава, од чега се прерадом дрвета бавило 1.806, а производњом намештаја 792 привредна друштва (графикон 4).

Графикон 4. Кретање броја активних привредних друштава у дрвној индустрији Србије у периоду 2007-2014. година⁷

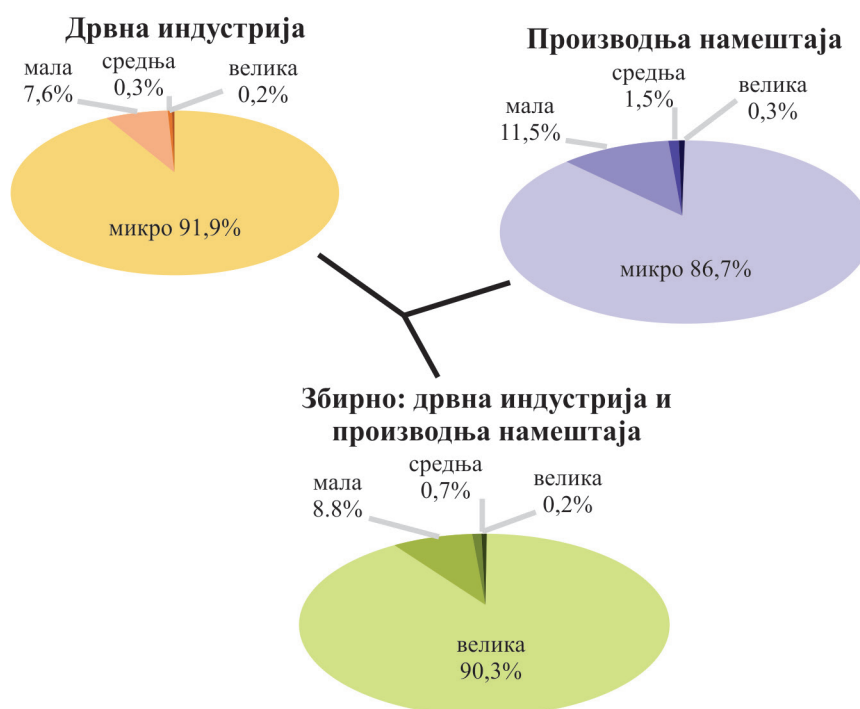
7. Извори: 1. Агенција за привредне регистре Србије; 2. Центар за маркетинг и економику дрвне индустрије Шумарског факултета у Београду

Овом броју привредних друштава потребно је додати и 1.961 активног предузетника тако да је укупан број активних привредних субјеката у дрвној и индустрији намештаја Србије крајем 2015. године износио 4.559. У односу на 2014. годину број привредних друштава је порастао за 58 или 2,3%, а предузетника за 368 или 23,1%. Просечна годишња стопа раста броја привредних друштава у овом сектору износила је 4,4% за период 2007-2015. година.

Највећи број привредних друштава у сегменту прераде дрвета бави се производњом резане грађе (649), а следе привредна друштва која се баве производњом грађевинске столарије (433) и осталих производа од дрвета (446). Највећи број привредних друштава у сегменту производње намештаја, бави се производњом осталог намештаја (441), а следе привредна друштва која се баве производњом канцеларијског намештаја (219) и кухињског намештаја (103).

Посматрано по величини, најзаступљенија категорија привредних друштава у овом сектору су микро и мали привредна друштва (графикон 5).

Графикон 5. Структура привредних друштава у дрвној индустрији Србије по величини⁸

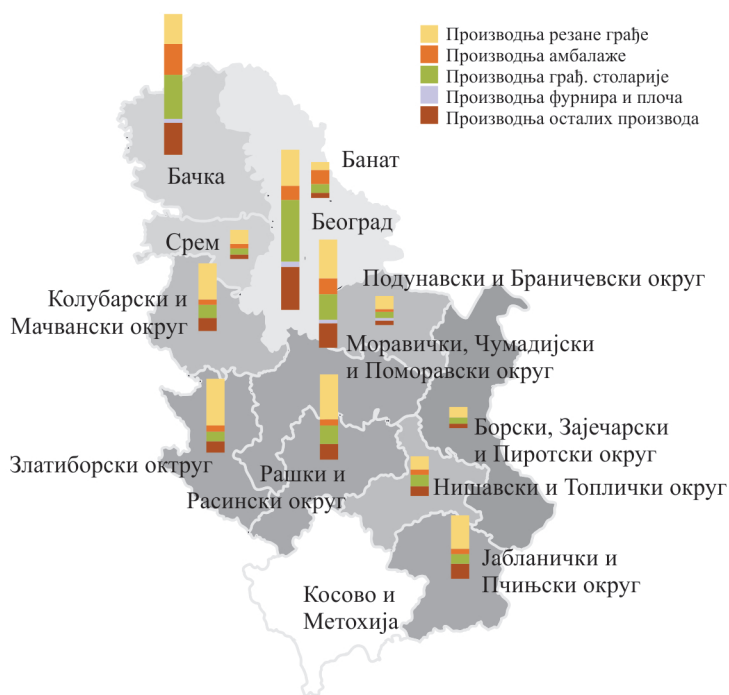
Учешће средњих и великих привредних друштава је веома мало, у дрвној индустрији 0,5%, а у производњи намештаја 1,8%. Оваква структура привредних друштава је релативно неповољна са становишта извозне конкурентности и њихових позиција на главним извозним тржиштима.

8. Извори: АПР и Центар за маркетинг и економику дрвне индустрије, Шумарски факултет, Београд.

5.3.2. Регионална распрострањеност предузећа у сектору дрвне и индустрије намештаја у Србији

Дрвна и индустрија намештаја Србије представљају индустријске гране са низом компаративних предности у односу на остале индустријске гране од којих се посебно издвајају домаћа сировинска база на чијим потенцијалима заснивају своју производњу.

Анализа података о броју привредних друштава у односу на њихову делатност и просторни распоред показује да је укупан број друштава која се баве примарном прерадом дрвета изузетно велики и да постоји **значајна неусклађеност њиховог капацитета и распореда са производним потенцијалима шума.**

Мапа 1. Територијална распоређеност привредних друштава за прераду дрвета у Србији

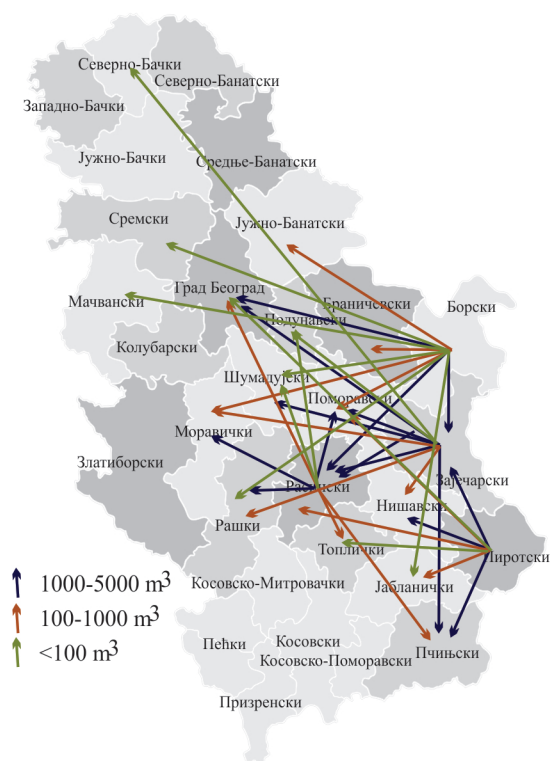
Највећи број регистрованих привредних друштава налази се у регионима са најмањом шумовитошћу (мапа 1)⁹. Упоређујући укупан годишњи прираст са бројем привредних друштава за производњу резане грађе, долази се до закључка да су у неким регионима, пре свих Бачка и град Београд, инсталирани капацитети за које је у високом проценту сировину неопходно обезбедити довожењем са стране са удаљеношћу и преко 300 км. У другим регионима, као што су Борски, Зајечарски и Пиротски округ, број привредних друштава која се баве прерадом техничке обловине изузетно је мали. На подручју ова три округа Националном инвентуром шума забележен је годишњи прираст у висини од 16% укупног прираста Србије.

На другој страни, у овом подручју број регистрованих привредних друштава из области прераде дрвета је свега 2,5% у односу на укупан број ових привредних друштава у Србији.

Према Васиљевић, 2015 поједине округе карактерише висок одлив техничког дрвета ка другим подручјима. Тако на пример, подручје Источне Србије, карактеришу квалитетне букове шуме планинских масива Јужног Кучаја и Старе Планине и представљају веома важну сировину за дрвну индустрију Србије. Међутим, услед мале локалне тражње значајне количине облог техничког дрвета транспортују се и прерађују у другим подручјима у Србији. Најнеповољнија

9. Извор: Васиљевић А. (2015). Утицај тржишта дрвета на социо-економску компоненту одрживог развоја дрвног сектора у Србији, докторска дисертација, Универзитет у Београду, Шумарски факултет

ситуација је у Пиротском округу у којем свега 3,3% облог техничког дрвета остаје у округу, а затим у Борском 9,7% и у Зајечарском 18,9%. Овакво стање посебно је драматично за ове округе ако се узме у обзир чињеница да је до пре само 23 године дрво са подручја Јужног Кучаја прерађивано у локалним погонима дрвне индустрије. Депопулација становништва, која је веома изражена на овим подручјима, делом може бити узрок, али и последица оваквог стања.

Мапа 2. Токови промета облог техничког дрвета из шума у државној својини за Борски, Зајечарски, Пиротски и Расински округ

13,6% радника на територији која обухвата 46% од укупне површине шума Србије.

Низак степен коришћења локалне сировине и мали број предузећа за прераду дрвета на појединим подручјима директно доводи до смањења броја запослених, што даље утиче на депопулацију становништва. Према резултатима пописа из 2011. на подручју **Јужне и Источне Србије** дошло је до смањења укупног становништва за 338.000.

Приватним власницима предузећа свакако није непознат значај позиционирања предузећа близу сировине, али су се и поред тога многи од њих одлучили да изграде фабрике близу потрошачких центара. Ова чињеница упућује на закључак да су други фактори имали доминантан утицај за доношење одлуке о локацији фабрике.

Најповољнија ситуација, у односу на токове облог техничког дрвета, присутна је у Златиборском и Моравичком округу. Ова два округа карактерише значајна производња техничког дрвета, као и висок проценат обловине која остаје за даљу прераду у оквиру ових округа (84,1% и 87,2%).

Просечно, 63,1% техничког дрвета остаје у округу у којем је и произведено. У Борском округу остаје на даљу прераду свега 9,7%, Зајечарском 18,9%, Пиротском 3,3%, Расинском 17,5% и у Поморавском 20,4%. Токови облог техничког дрвета за ова 4 округа приказани су графички на мапи 2¹⁰.

Равномерна распрострањеност предузећа веома је важна и због запошљавања локалног становништва. Према Васиљевић 2015 анализирајући податке о броју запослених у предузећима дрвног сектора долази се до податка да је на подручју града Београда, у којем учешће шума износи свега 2,3% у односу на укупну површину под шумама у Србији, запослено 37,1% радника дрвног сектора. Супротно од овога, у **Региону Јужне и Источне Србије** запослено је

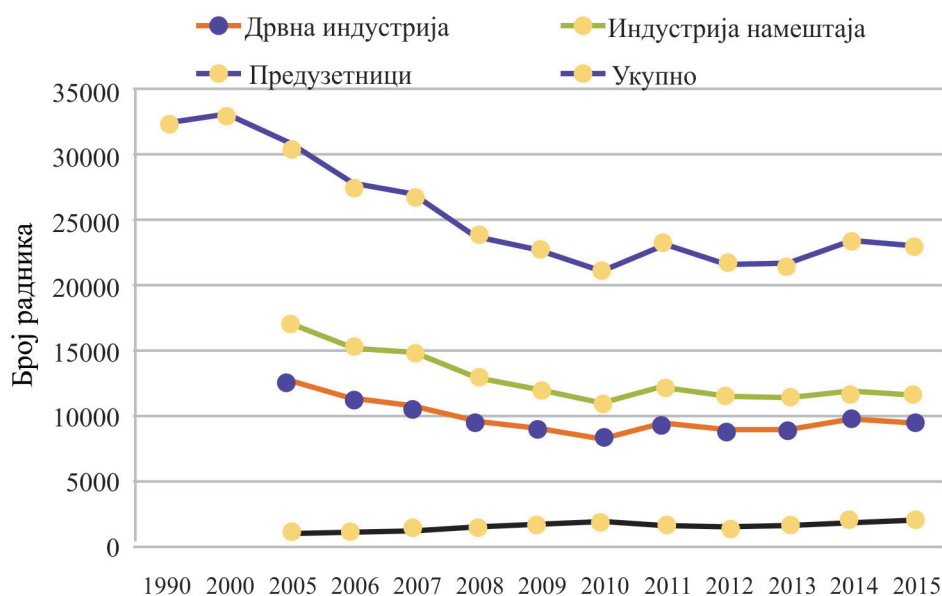
10. Извор: Васиљевић А. (2015). Утицај тржишта дрвета на социо-економску компоненту одрживог развоја дрвног сектора у Србији, докторска дисертација, Универзитет у Београду-Шумарски факултет

5.3.3. Запосленост и преглед расположивости радне снаге

Укупан број запослених радника у дрвној и индустрији намештаја Србије крајем 2015. године износио је 23.001 од чега у привредним друштвима, која се баве прерадом дрвета 9.548, а у производњи намештаја 11.593. У категорији регистрованих предузетника запослено је 1.860 радника (графикон 6). У привредним друштвима и предузетничким радњама које се баве производњом намештаја било је запослено 12.094 радника или 52,6% у односу на укупан број запослених у овом сектору.

Упоређујући податке о укупном броју запослених радника у 2015. години и у периоду пре 2000. године може се закључити да је број радника у 2015. години био мањи за 9.289. То је последица пропадања великог броја друштвених привредних друштава у којима је 2000. године било запослено 32.937 радника. С друге стране то показује да се са постојећим потенцијалима у шумарству, са којима располаже Република Србија, може остварити додатно запошљавање у сегменту прераде дрвета и повећати учешће дрвне и индустрије намештаја у укупном броју запослених у Србији.

Графикон 6. Кретање броја запослених радника у дрвној и индустрији намештаја Србије¹¹

По броју запослених радника дрвна и индустрија намештаја заузимају треће место у прерађивачкој индустрији Србије, одмах иза производње прехранбених производа и производње металних производа. Више од 8% радника у прерађивачкој индустрији Србије запослено је у дрвној и индустрији намештаја.

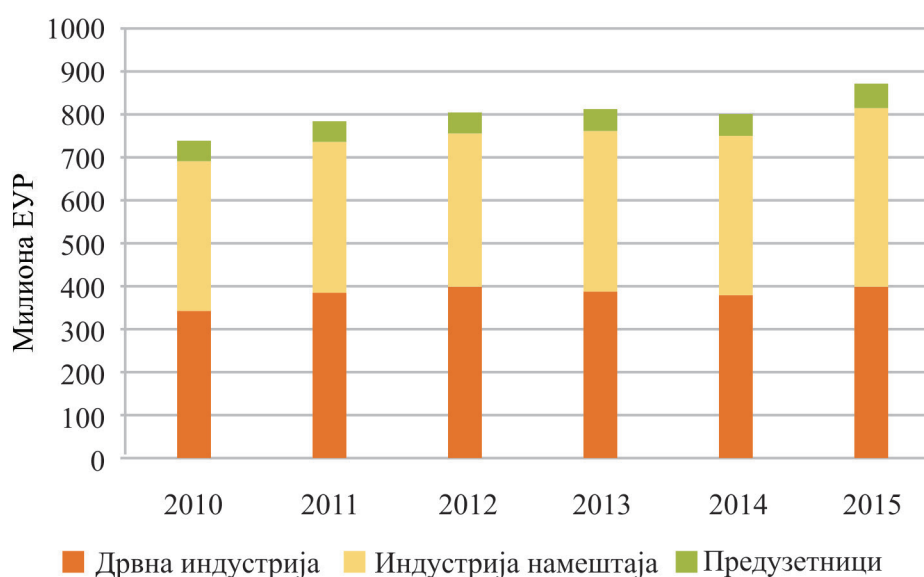
11. Извори: АПР и Центар за маркетинг и економику дрвне индустрије, Шумарски факултет, Београд.

5.4. УСПЕШНОСТ ПОСЛОВАЊА ПРИВРЕДНИХ СУБЈЕКАТА У ДРВНОЈ И ИНДУСТРИЈИ НАМЕШТАЈА СРБИЈЕ

5.4.1. Пословни приходи дрвне и индустрије намештаја Србије

Укупно остварени пословни приходи привредних друштава и предузетника у дрвној и индустрији намештаја Србије у 2015. години износили су 858,8 милиона ЕУР и у односу на 2014. годину били су већи за 9,14% (графикон 7).

Графикон 7. Пословни приходи привредних друштава и предузетника у дрвној и индустрији намештаја Србије¹²

Остварени приходи сектора учествовали су са 4,2% у укупним пословним приходима прерађивачке индустрије Србије. Пословни приходи малих и средњих предузећа учествовали су у укупним приходима дрвне и индустрије намештаја са око 83% у 2015. години. У периоду 2010-2015. година сектор дрвне и индустрије намештаја увећавао је своје пословне приходе по просечној годишњој стопи од 2,4%.

Иако је број привредних друштава, која се баве производњом намештаја мањи за 2,3 пута у односу на број привредних друштава која се баве прерадом дрвета, њихови остварени пословни приходи

12. Извори: АПР и Центар за маркетинг и економику дрвне индустрије, Шумарски факултет, Београд.

су скоро изједначени са пословним приходима привредних друштава у дрвној индустрији, што је још један показатељ у прилог производње производа са високом додатом вредношћу.

Положај дрвне и индустрије намештаја у односу на друге секторе прерађивачке индустрије Србије по показатељу успешности пословања у 2015. гоидни приказан је на графикону 8.

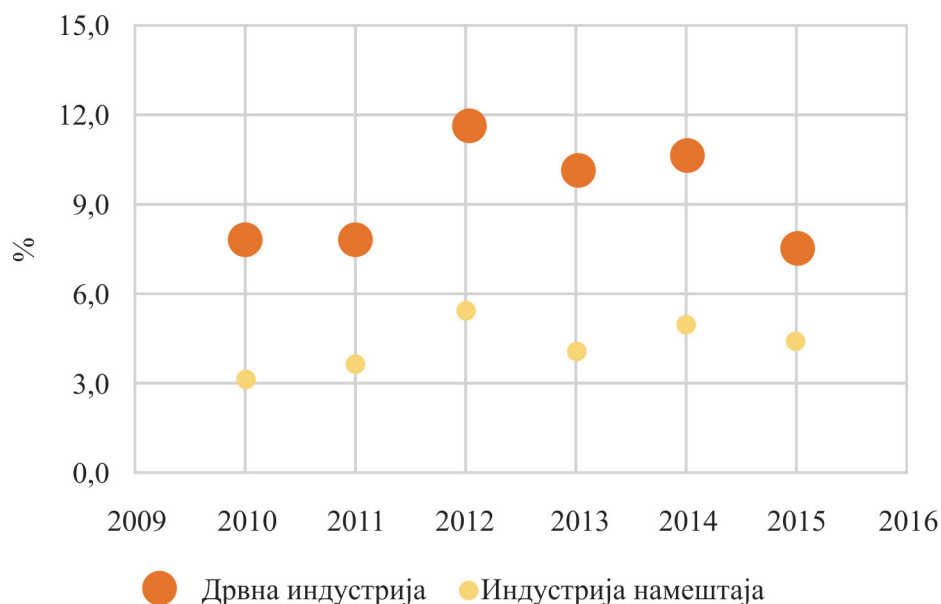
Графикон 8. Положај дрвне и индустрије намештаја у остатку прерађивачке индустрије Србије по успешности пословања у 2015. години¹³

Учешће нето добити у укупним пословним приходима потврђује опште познату чињеницу да су дрвна и индустрија намештаја ниско акумулативне гране па и из тог разлога треба да буде предмет посебних мера подршке Владе и других креатора економске политике. На графикону 9 представљени су подаци о учешћу нето добити у укупним пословним приходима за дрвну и индустрију намештаја у периоду 2010-2015. година.

13. ЦЕВЕС и ПКС - Анализа перформанси ланца вредности дрвне индустрије, 2016.

Графикон 9. Учешће нето добити у укупним пословним приходима дрвне и индустрије намештаја у периоду 2010-2015. година¹⁴

5.4.2. Збирни приказ најзначајнијих макроекономских индикатора дрвне и индустрије намештаја Србије

Макроекономска анализа сектора дрвне и индустрије намештаја Србије обухватила је 25 индикатора од којих је квантификација 20 индикатора обухватила период 2010-2015. година, а 5 индикатора се односи на 2014. годину (због недостатка података за 2015. годину) (табела 5).

Табела 5. Индикатори стања и пословних активности дрвне и индустрије намештаја Србије

Индикатор	Дрвна и индустрија намештаја КД 16 и КД 31	Прерада дрвета и производи од дрвета КД 16	Производња намештаја КД 31
1 Број привредних друштава	2.598	1.806	792
2 Број ММСП-а	2.592	1.802	790
3 Број великих предузећа	6	4	2
4 Број предузетника	1.961	1.376	585

14. Извори: АПР и Центар за маркетинг и економику дрвне индустрије, Шумарски факултет, Београд.

5	Власничка структура-број предузећа у домаћем власништву (2014)	2.484		2.484
6	Власничка структура - број предузећа у страном власништву (2014)	97		97
7	Власничка структура - број предузећа у државном власништву (2014)	17		17
8	Број запослених	23.001	10.907	12.094
9	Просечан годишњи раст броја запослених	-3,01%	-2,41%	-3,60%
10	Учешће сектора у броју запослених у Србији у %	1,49%	0,76%	0,73%
11	Примања запослених (000 РСД) (2014)	12.747.212		
12	Пословни приходи (000 РСД)	104.473.158	52.528.187	51.944.971
13	Пословни приходи (ЕУР)	858.969.889	431.882.520	427.087.369
14	Раст сектора у %	9,55%	5,40%	13,70%
15	Остварена добит (000 РСД)	6.083.504	3.770.819	2.312.685
16	Остварена добит (ЕУР)	50.018.080	31.003.370	19.014.710
17	Остварена добит по запосленом раднику (РСД)	536.950,48	345.724,67	191.225,81
18	Остварена добит по запосленом раднику (ЕУР)	4.414,76	2.842,52	1.572,24
19	Бруто додата вредност (000 РСД) (2014)	16.814.304,0		
20	Бруто додата вредност по запосленом (000 РСД) (2014)	731,0		
21	Учешће нето добити у пословним приходима у %	5,82%	7,18%	4,45%
22	Учешће сектора у извозу земље у %	4,08%	1,52%	2,56%
23	Просечна годишња стопа раста извоза (2005-2015) у %	9,84%	7,47%	12,20%
24	Учешће сектора у увозу земље у %	1,68%	0,92%	0,76%
25	Учешће сектора у БДП-у Србије 2014. године у %			1,55%

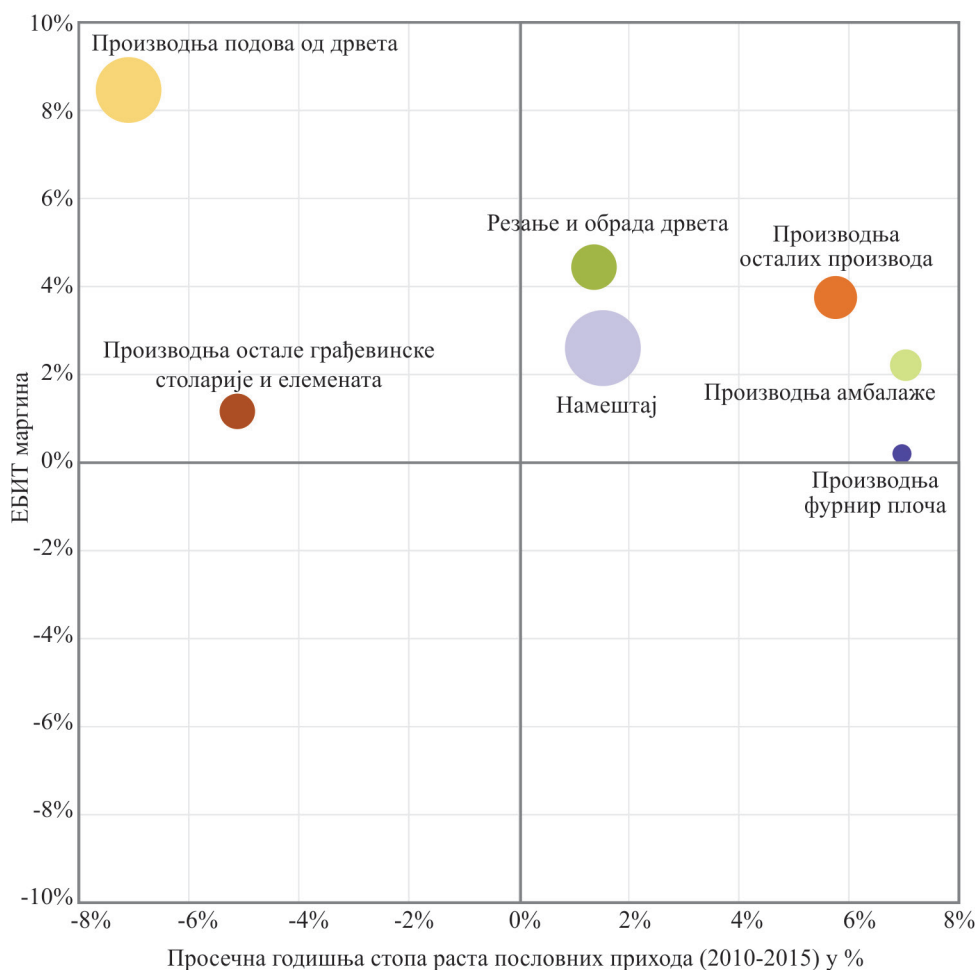
Извори: 1. РЗС - Статистички годишњак Србије 2016; 2. АПР; 3. ЦЕВЕС; 4. Шумарски факултет-Центар за маркетинг и економику дрвне индустрије, Београд, 5. Калкулације аутора

Са изузетком индикатора који се односи на број запослених сви остали индикатори сектора имају позитивне вредности као и стопе раста за период 2010-2015. година. Са учешћем од 4,08% у укупном извозу Србије, 1,55% у БДП-у и 4% учешћа у пословним приходима прерађивачке индустрије овај сектор даје значајан допринос индустрији Србије и њеном економском развоју.

Са оствареним суфицитом од око 238 милиона УСД дрвна и индустрија намештаја заузимају четврто место у прерађивачкој индустрији Србије. Просечна годишња стопа раста извоза дрвне и индустрије намештаја Србије у периоду 2010-2015. година је једна од највећих у српској економији и износи 9,84% на нивоу сектора, при чему стопа раста за дрвну индустрију износи 7,47%, а за индустрију намештаја 12,2%.

Анализа кључних параметара сектора показује да је сектор дрвне и индустрије намештаја у целини, у последњих шест година, остваривао благи раст активности и позитиван пословни резултат (нето добит). Сектор је забележио вредност ЕБИТДА margine од 6% и вредност нето добити од 50,02 милиона ЕУР у 2015. години. Укупна додата вредност у сектору као целини у 2015. години износила је нешто мање од $\frac{1}{4}$ укупних пословних прихода. Посматрано по подсекторима највећи пословни приходи се остварују у производњи намештаја, а следе резање и обрада дрвета и производња фурнира и плоча на бази дрвета. Иако по укупним пословним приходима заузима последње место у односу на остале подсекторе производња подова од дрвета је други сектор по величини остварене нето добити са вредношћу од 13,1 милион ЕУР у 2015. години.

Графикон 10. Активност и профитабилност појединих подсектора у оквиру дрвне и индустрије намештаја Србије¹⁵

15. Извор: АПР и Шумарски факултет-Центар за маркетинг и економику дрвне индустрије

Према оствареним резултатима пословања свих подсектора у периоду 2010-2015. година, може се закључити да намештај и производња подова од дрвета дају највећи допринос расту сектора у целини јер представљају два најуспешнија подсектора и поред чињенице да је производња подова од дрвета имала негативну стопу раста пословних прихода у посматраном периоду (графикон 10).

Најслабије резултате остварују подсектори производње фурнира и плоча на бази дрвета као и подсектор грађевинске столарије и елемената. Тако на пример нето добит подсектора производње фурнира и плоча на бази дрвета у 2015. години износила је свега 635 хиљада ЕУР.

У свим подсекторима постоји значајан број успешних компанија, а њихов укупан број на нивоу целог сектора у 2015. години износио је 588 што је представљало 22,6% од укупног броја привредних друштава. У ових 588 успешних компанија генерисано је 62% укупних пословних прихода у сектору у 2015. години.

5.5. Трошкови производње и продуктивност рада

И поред чињенице да су дрвна и индустрија намештаја радно интезивне делатности анализа структуре цене коштања производа у овом сектору показује да у њој доминатно учешће ипак имају сировине и материјали. Учешће трошкова сировина и материјала у укупној цени коштања производа се најчешће креће у опсегу од 60-70% због чега се управо набавци и искоришћењу сировина и материјала посвећује највећа пажња.

Друга важна карактеристика, када су у питању трошкови производње, односи се на чињеницу да се преко 90% свих сировина и материјала за потребе дрвне и индустрије намештаја набавља на домаћем тржишту због чега су ове привредне гране важне за друге привредне гране, а пре свега за шумарство, индустрију боја, лакова, лепкова, брусних и других помоћних и потрошних материјала. Цене дрвне сировине и осталих материјала на домаћем тржишту су нешто повољније у односу на цене увозних материјала што је од велике важности за домаћа предузећа у погледу постизања потребне ценовне конкурентности њихових производа. И поред чињенице да су цене сировина и материјала на домаћем тржишту нешто ниже у односу на цене из увоза ипак приметан је тренд раста њихових цена, а самим тим и повећања њиховог учешћа у цени коштања у последњих десетак година. Као резултат таквог стања у појединим видовима производње трошкови материјала и сировина достижу чак и 80% од укупних трошкова производње што само по себи показује колико је у таквим случајевима важно постићи њихово максимално искоришћење.

Када су у питању трошкови радне снаге и њихово учешће у цени коштања производа они се најчешће крећу у опсегу од 3-6% што само по себи показује колико је радна снага јефтина категорија. Наравно, постоје и примери у којима учешће радне снаге у трошковима производње

прелази 10%, али и примери са учешћем трошкова радне снаге од 1-2%. Међутим, такви примери су ретки.

Када је у питању продуктивност рада она је различита у различитим подсекторима и креће се од веома незадовољавајуће до релативно задовољавајуће. Да би се добила одређена слика о тренутном нивоу продуктивности у овом сектору у Србији у односу на исти сектор у некој од земаља Европске уније изабрана је производња резане грађе као полазног материјала за производњу производа вишег степена финализације. Анализа продуктивности у производњи резане грађе у Србији у 2015. години показала је да је просечна продуктивност износила 139,6 м³/раднику на годишњем нивоу. С друге стране продуктивност у производњи резане грађе у Немачкој износила је 1.129,8 м³/раднику што је 8,1 пута више него у Србији. Бројни су фактори незадовољавајућег нивоа продуктивности у дрвној и индустрији намештаја Србије. За потребе анализа у овом документу сви ти фактори су груписани у три најзначајније групе:

1. Ниво технолошке опремљености
2. Структура и квалификованост радне снаге и
3. Ново организације производње и управљања производњом

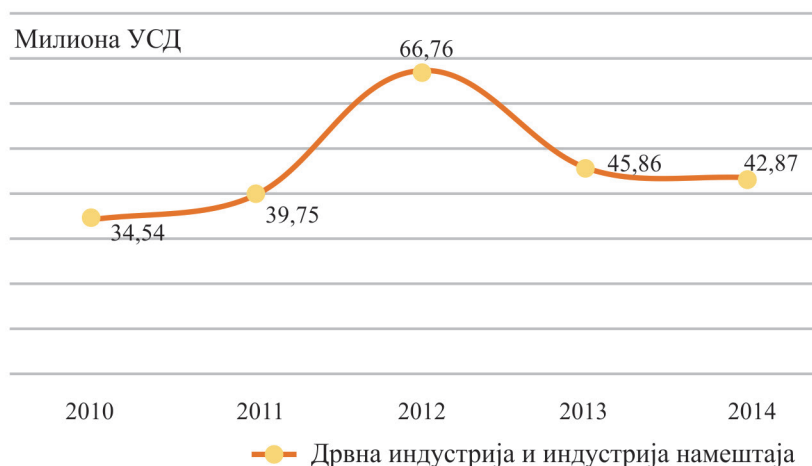
1. Ниво технолошке опремљености

Оцена нивоа технолошке опремљености у сектору дрвне и индустрије намештаја креће се од изузетно ниске до веома високе. С обзиром да у сектору преовлађују микро, мала и средња предузећа то је њихова економска снага, а самим тим и могућности инвестирања у набавку савремене високопродуктивне технологије, веома скромна. С друге стране у сегменту великих предузећа највећи број њих поседује високопродуктивну савремену технологију која им омогућава достизање високог ниво конкурентности на домаћем и иностраним тржиштима.

Предузећа у овом сектору настоје сталним инвестицијама у набавку технологије да повећају своју конкурентност кроз смањење трошкова производње, повећање квалитета својих производа, повећање флексибилности производње и скраћивање рокова испоруке. Инвестиције у набавку технологије у највећој мери зависе од резултата пословања предузећа и услова кредитирања банака. На графикону 11 представљене су вредности инвестиција у набавку машина и опреме у сектору дрвне и индустрије намештаја у Србији у периоду 2010-2014. година. Тако на пример у 2013. години у Србији је за набавку технологије у дрвној и индустрији намештаја инвестирано 84,28 милиона УСД што је 1,8 пута више у односу на 2011. годину.

И поред релативно високе вредности инвестиција стање у погледу набавке нове технологије је незадовољавајуће. Наиме, у структури набавке машина и опреме у посматраном периоду преовлађују половне машине и уређаји који су за потребе предузећа увезене из иностранства. Са таквом технологијом бројна микро, мала и средња предузећа задовољавају своје потребе у погледу могућности извођења различитих радних операција на појединим производима. Међутим, у погледу нивоа продуктивности који се на таквој технологији може постићи скоро да се и не обраћа пажња приликом њене набавке.

Графикон 11. Инвестиције у набавку машина и опреме у дрвној и индустрији намештаја Србије¹⁶

Имајући у виду да стање у погледу нивоа технолошке опремљености није задовољавајуће потребно је, између осталог, мењати досадашњи приступ подршке државе предузећима у овом сектору у смислу да се средства подршке могу користити за набавку искључиво нове технологије. Управо таква технологија даје могућност предузећима да се брже и лакше прилагођавају све израженијим променама укуса и захтева потрошача. Способност предузећа да брзо и ефикасно прилагоде своју производњу овим променама представља критичан фактор успеха, посебно за она предузећа која наступају на иностраним тржиштима.

До ког нивоа савремена вископродуктивна технологија обезбеђује предузећима не само одговарајући ниво конкурентности већ и добре резултате пословања потврђују и примери из подсектора производње подова од дрвета. Наиме, у овом подсектору заједно са појединим фабрикама за производњу намештаја је најбоља ситуација у погледу нивоа технолошке опремљености у дрвном сектору. У 2015. години подсектор производње подова од дрвета је остварио вредност пословних прихода од 25,7 милиона ЕУР при чему је нето добит износила 13,05 милиона ЕУР или 50,8% од укупних прихода. Овакав резултат је управо омогућила савремена вископродуктивна технологија на којој је било могуће постићи задовољавајући ниво економије обима.

2. Структура и квалификованост радне снаге

Када је у питању утицај структуре и квалификованости радне снаге на ниво продуктивности рада у овом сектору он се у највећој мери испољава кроз недостатак квалификованих производних радника (3 и 4 степен образовања). У току периода транзиције кроз који је прошла дрвна и индустрија намештаја велики број квалификованих и радника са искуством остао је без посла због пропадања великих фабрика у друштвеном власништву. Многи од њих су прешли у друге

16. Извор: Статистички годишњак Србије, РЗС, Београд, 2015.

струке, неки су пензиносани, а мали број је наставио да ради у новоформираним приватним предузећима.

Међутим, динамика формирања нових приватних предузећа је била таква да она нису могла да апсорбују све раднике који су тада остајали без посла услед пропадања друштвених предузећа. Процена је да је у последњих двадесет година преко 2/3 тадашњих квалификованих радника отишло у друге секторе или је завршило своју радну каријеру пензионисањем тако да нису имали коме да пренесу своја знања, радна искуства и вештине.

Овако неповољном стању у сегменту понуде квалификоване радне снаге допринела је и неатрактивност производних занимања код младих у Србији због чега је број ђака који уписују средње стручне школе дрвне струке изузетно мали и смањује се из године у годину. Укупан број уписаних ђака у свим школама и свим годинама који се образују за занимање столара на нивоу Србије у 2015. години износио је 156, а за занимања техничара за финалну обраду дрвета и обликовање намештаја и ентеријера 704. Према подацима добијеним из средњих стручних школа просечан број свршених столара износи 40 на годишњем нивоу, а техничара 152 на нивоу Србије. Тај број није довољан за потребе преко 4.000 привредних друштава и предузетника јер је природни одлив по основу пензионисања кадрова из тих привредних друштава много већи него што је број свршених столара и техничара.

Резултат оваквог стања јесте да су предузећа у сектору принуђена да запошљавају кадрове који нису квалификовани за дрвну струку и да их затим самостално обучавају за рад у производњи. У таквим условима продуктивност коју постижу такви кадрови је незадовољавајуће ниска.

3. Ново организације производње и управљања производњом

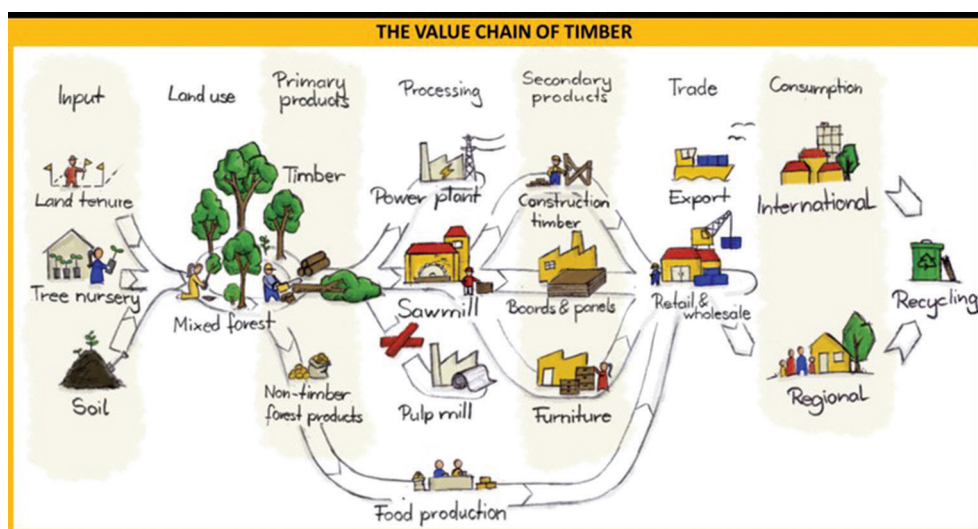
Као важан фактор незадовољавајуће продуктивности рада јесте незадовољавајући ниво организације производње и управљања производњом у највећем броју предузећа у овом сектору, а посебно код предузећа која припадају категоријама микро, малих и средњих предузећа. Највећи број предузећа из категорије микро, малих и средњих предузећа нема нормиране радне операције, а уређеност радних места и услови у којима се обавља рад су неадекватни и у многим предузећима су испод прописаног минимума. Свему томе потребно је додати и чињенице да у највећем броју малих и средњих предузећа, а и код неких великих предузећа, припрема и управљање производњом скоро да не постоје у правом смислу њиховог значења.

На основу претходно описаног стања, као и опште познате чињенице да су дрвна и индустрија намештаја радно интензивне делатности у којима обученост и мотивисаност радника, уређеност радних места, добра организација производње и управљање производњом имају изражен утицај на ниво продуктивности рада може се закључити да се овим факторима мора посветити посебна пажња како би се постојећи ниво продуктивности повећао у блиској будућности на ниво који ће омогућити предузећима достизање потребне конкурентности на домаћем и иностраним тржиштима. С обзиром на стално јачање конкуренције од стране иностраних компанија то је са претходно наведеним активностима потребно отпочети у најкраћем року.

На основу свега претходно наведеног може се закључити да се у сегменту унапређења производње и повећања продуктивности рада налазе значајни потенцијали за унапређење и раст производње који се разним стимулативним мерама државе и јачањем свести власника предузећа о потреби њиховог коришћења могу ставити у функцију бржег раста сектора у целини.

5.6. Еколошки аспект производње производа од дрвета

На усклађивању производње намештаја и производа од дрвета у Србији са еколошким стандардима и регулативом из области заштите животне средине урађено је много у последњих двадесетак година. Тржишни трендови из развијених земаља као и бројна ЕУ регулатива из области заштите животне средине која је прихваћена и која се имплементира у Србији допринели су томе да дрвна и индустрија намештаја данас не представљају проблематичне индустријске гране са становишта заштите животне средине. До које мере су заокружени ланци коришћења дрвета, дрвног остатка и рециклаже коришћених производа од дрвета на најбољи начин илуструје приказ дат на слици 4.

Слика 4. Ланци коришћења дрвета и производа од дрвета¹⁷

Токови кретања дрвне сировине, дрвног остатка и коришћених производа од дрвета су данас до те мере заокружени, у смислу искоришћења, да се с правом може констатовати да дрвна и индустрија намештаја представљају сектор са тзв. нултим отпадом. Томе су у великој мери допринеле нове технологије и развој нових производа од којих су најзначајнији нови композитни производи из групе инжењерских производа од дрвета као и развој нових типова дрвних горива, пре свега дрвних пелета. Управо ове две групе иновативних производа допринеле су да се и

17. Committee on Forest and the Forest Industry, Geneva

најситнији дрвни остаци који настају у процесима прераде дрвета и производње производа од дрвета данас користе у потпуности што са једне стране смањује тражњу додатних количина дрвета и притисак на шумске ресурсе, а са друге стране смањује потребу за површинама за депоније, емисије CO₂ услед распадања дрвног остатка на депонијама какве су постојале у Србији до пре петнаест година. Појавом дрвних пелета и почетком њихове производње Србија је очишћена од дрвог отпада, а пиљевина као дрвни остатак данас је постала веома тражена роба чије цене расту из године у годину. Слични примери постоје и у другим сегментима ланца вредности дрвних производа укључив и рециклажу коришћеног дрвета, намештаја и старих производа од дрвета који се данас користе као полазни материјали у производњи плоча иверица, енергије и других производа.

Потпуним коришћењем дрвне сировине не само да се даје допринос у смислу смањења физичког загађивања животне средине већ се даје и значајан допринос у смислу смањења емисија CO₂ као главног изазивача климатских промена у свету. Наиме нови облици дрвних биогорива све више добијају на популарности и улазе у свакодневну употребу у пракси замењујући фосилна горива као енергенте. Заменом фосилних горива са дрвним биогоривима смањује се емисија CO₂ од 10-17 пута у зависности да ли се ради о природном гасу, мазуту или угљу. Према истраживањима која су спроведена у Србији у 2010. години¹⁸ установљено је да се годишње за енергетске и неенергетске потребе потроши око 7,4 милиона м³ дрвне биомасе и да скоро 1 милион домаћинстава користи дрвна горива за потребе грејања. Због тога је учешће дрвне енергије у укупној финалној потрошњи енергије у Србији значајно и износи 13,6%, а коришћење дрвних горива даје директан допринос уштеди емисија CO₂ у износу од 7 милиона тона чија емисија би се десила када би се уместо дрвних горива користила фосилна горива.

Иако у Србији постоји регулатива која регулише управљање отпадом, укључив и отпад из дрвне и индустрије намештаја,¹⁹ развој тржишта дрвних биогорива и стим у вези скоро стопроцентно коришћење дрвног остатка допринели су да, што се тиче овог сектора, та регулатива скоро да и није потребна.

Поред еколошких аспеката потпуног и рационалног коришћења дрвета и дрвног остатка који настаје у процесима дрвне и индустрије намештаја у Србији потребно је истаћи и друге елементе који потврђују еколошки карактер производње производа у овом сектору. Један од најзначајнијих елемената производње у еколошком смислу представља чињеница да је дрво еколошки материјал сам по себи и да се данас производња производа од дрвета у Србији

18. WISDOM Serbia, FAO, Rome, 2015

19. Од међународних конвенција директива ЕУ која се односе на управљање отпадом, Србија је ратификовала Базелску Конвенцију, и то Законом о потврђивању Базелске конвенције о прекограничном кретању опасног отпада и његовом одлагању, док су одговарајуће одредбе Европске листе отпада, Директиве 2008/98/ЕС и Уредбе 1013/2006 примењене у националној регулативи кроз поједина законска и подзаконска акта из области управљања отпадом. Национални прописи Републике Србије којима се регулише управљање отпадом су: Закон којим је потврђена међународна Базелска конвенција и Закон о управљању отпадом.

Према Закону о управљању отпадом, отпад који је наведен на листи Б се не сматра опасним отпадом, осим ако не садржи опасне материје у мери у којој њихово присуство изазива карактеристике које отпад чине опасним (Прилог IV). Према одредбама Закона о управљању отпадом, произвођач који у Србији годишње произведе више од 100 тона отпада дужан је да направи годишњи план управљања отпадом, да води евиденцију о отпаду који настаје, који се предаје другим лицима због његовог будућег третмана или одлаже.

Правилником о категоријама, испитивању и класификацији отпада прописан је Каталог отпада који је идентичан европском Каталогу отпада који је прописан Европском листом отпада 2000/532/ЕС.

заснива у великој мери на сертификованом дрвету. Сертификовано дрво је дрво које потиче из сертификованих шума, а сертификација шума је постала инструмент којим се верификује усклађеност праксе газдовања шумама са принципима одрживог развоја.

Процес производње и пласмана сертификованих производа од дрвета данас је у потпуности заокружен и састоји се из 3 сегмента (слика 5).

Слика 5. Ланац сертификације шума, производње и продаје производа од дрвета²⁰

У првом сегменту врши се сертификација шума као извора дрвне сировине за производњу различитих категорија производа од дрвета. Захтевани стандарди и успостављени системи контроле, поред осталог, пред добављаче сировина постављају и високе захтеве у поштовању еколошких стандарда. Када је дрво у питању, постојећим стандардима је придодата и сертификација шума, као одговор на захтеве тржишта са високим нивоом еколошке свести.

Други сегмент ланца сертификације, који се стручно назива ланац надзора, обухвата сертификацију процеса у предузећима која се баве прерадом дрвета и производњом производа од дрвета. Главни аспект овог сегмента ланца надзора јесте да се у производним процесима успоставља потпуна контрола у смислу производње сертификованих производа од сертификованог дрвета. Другим речима, није могуће у производном процесу користити несертификовано дрво, а декларисати производе који се из њега добијају као сертификоване производе.

Трећи сегмент ланца сертификације обухва сегмент трговине. И у том сегменту јасно је раздвојена продаја сертификованих од продаје несертификованих производа од дрвета тако да потрошач не може бити доведен у заблуду какав производ купује.

Сертификација шума и производа од дрвета је постала услов под којим су производи од дрвета прихваћени на тржиштима развијених земаља. Они који не задовоље постављене услове бивају суочени са могућношћу губитка тржишта.

За извознике из Србије европско тржиште је веома важно због високих цена, сигурности и пословности купаца, али је са друге стране веома захтевно у односу на квалитет и рокове испоруке. У пракси се извозници из Србије све више сусрећу са захтевима да њихови производи

20. Извор: <http://www.fsc-uk.org/preview.fsc-chain-of-custody-certification-factsheet.a-196.pdf>

поседују сертификате без обзира да ли је у питању сировина, елементи или готови производи од дрвета.

Компаније из сектора шумарства и прераде дрвета су препознале значај сертификације као процеса у функцији унапређења начина и метода газдовања шумама, али и као средство којим се за дрво и производе од дрвета може доказати да потичу из шума којима се газдује на одржив начин. Поред тога производи који имају адекватан сертификат представљају еколошки исправне производе током чије производње није дошло до нарушавања животне средине. Стратегија интегрисања сертификације шума у промоцију и продају производа од дрвета представља опште прихваћен пут ка тржиштима која имају еколошки високе захтеве, какво је тржите Европске уније.

Данас се у практичној примени у процесу сертификације шума користи неколико сертификационих шема које су прихваћене на глобалном нивоу. Најзначајније шеме сертификације шума које се користе у Европи су *Forest Stewardship Council (FSC)* и *Pan-Evropska (PEFC)* шема сертификације.

Значај сертификације у дрвној и индустрији намештаја Србије је порастао са трендом развоја тржишта сертифицираних производа у Европи и свету. Произвођачи намештаја и производа од дрвета из Србије не желе да своју тешко стечену позицију на неком од извозних тржишта угрозе употребом сировине за коју немају потврду да потиче из шума којима се газдује на одржив начин. Њихов приступ је веома једноставан: друштвено одговорно пословање, које укључује и употребу дрвета са одговарајућим сертификатом, се више исплати од одбране за оптужбе за саучесништво у крчењу шума и нарушавању животне средине. Коришћењем сертифицираног дрвета овај ризик је минималан, јер трећа страна даје потврду о томе да дрвна сировина потиче из шума којима се адекватно газдује.

Закључно са 2016. годином у Србији су сертифициране све шуме које су у државном власништву у укупној површини од 1.001.347 ха што представља 45,5% од укупне површине под шумама, а када су у питању предузећа у дрвној и индустрији намештаја закључно са 2016. годином 243 ових предузећа поседују СоС сертификате за своју производњу. На слици 6 приказан је изглед пакета подова од дрвета произведеног у Србији са ознаком сертификата којом се потврђује да су ти производи произведени од дрвета које потиче из шума којима се газдује на одржив и еколошки прихватљив начин.

Слика 6. Изглед чела трупца са жигом ФСЦ сертификата (лево) и пакета сертифицираних подова од дрвета произведених у Србији (десно)

Од осталих елемената који су од значаја за еколошки карактер производње производа од дрвета у Србији посебно се издваја све веће коришћење еколошких боја, лакова и осталих премаза који се користе у површинској обради дрвета, а посебно ланених уља и воскова као потпуно природних материјала.

5.7. Иновативност и информационе технологије

Глобални трендови у развоју иновативних дрвних производа тренутно се развијају у три правца:

1. у правцу развоја иновативних композитних производа од дрвета,
2. у правцу развоја производње вискозних влакана и
3. у правцу развоја иновативног дизајна у производњи намештаја и опремања ентеријера.

1. Развој иновативних композитних производа од дрвета

У последњих двадесетак година, развиле су се нове технологије и нови дрвни производи који налазе широку примену у различитим областима од индустрије до грађевинарства. На глобалном тржишту је све више актуелна градња еколошких и енергетски ефикасних објеката који су обухваћени термином зелена градња. За градњу ових објеката се користе разне врсте иновативних композитних производа од дрвета као што су лепљено ламелирано дрво, унакрсно ламелирано дрво, ламелирана фурнирска грађа и други, тако да зелена градња представља главног покретача развоја ове категорије од дрвета.

Тржишно најзаступљенији иновативни композитни производи од дрвета приказани су на слици 7.

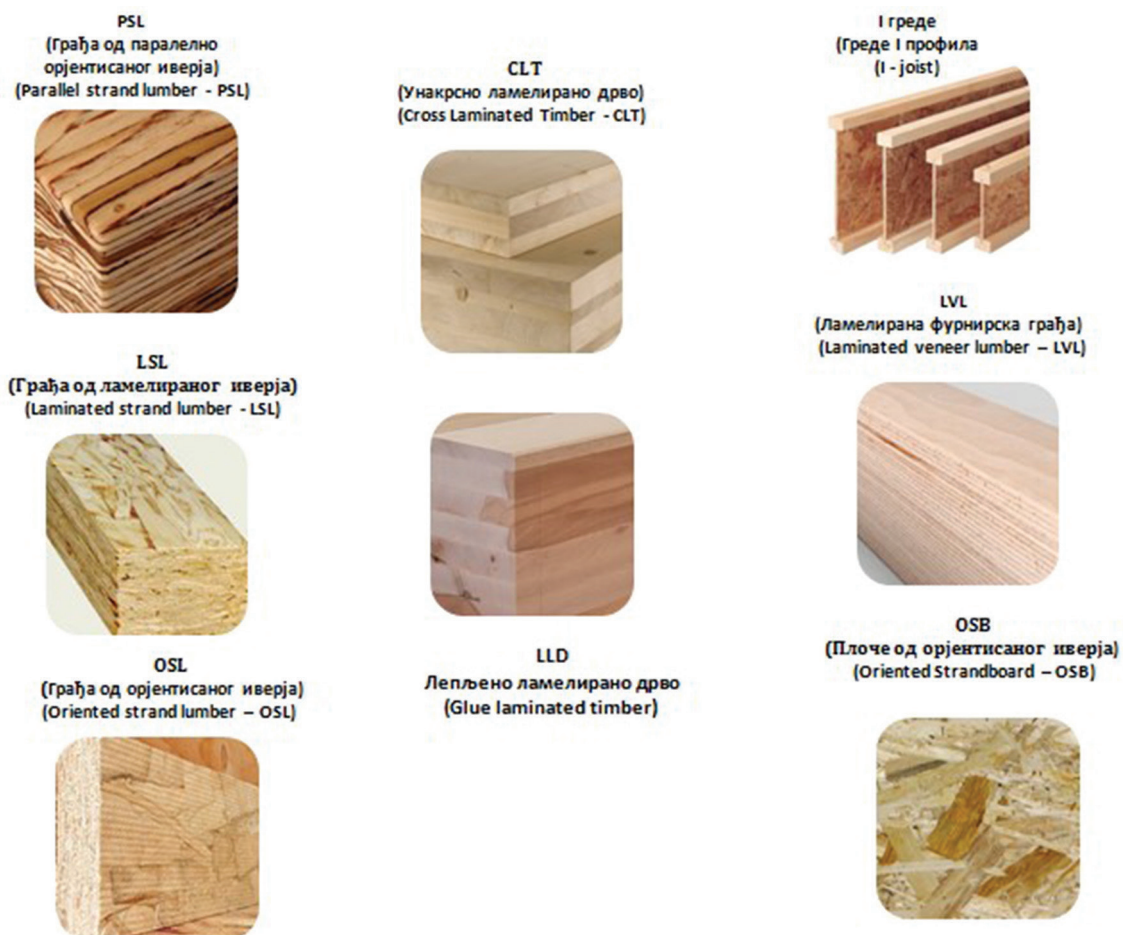
Нови композитни производи имају две важне предности које ће поспешити раст њихове потрошње у стамбеној и нестамбеној градњи у блиској будућности, и то:

1. супериорна механичка својства која се огледају у униформној чврстоћи, повећању естетске вредности кроз дизајн и омогућавању ефикасније уградње и
2. значајно унапређено квантитативно искоришћење *полазне сировине* у готов производ. Просечно искоришћење трупаца лишћара у *пиланској преради дрвета и производњи резане грађе* се креће у опсегу од 40 - 45% док се *њихово* искоришћење код *производње LVL-а* креће око 52 %, *PCL-а* око 65 %, а код *LSL-а* око 75 %²¹.

Када је у питању производња композитних производа од дрвета њихова значајна предност у односу на традиционалне производе од дрвета састоји се у томе што се за њихову производњу може користити дрво малих пречника и нижег квалитета у односу на димензије и квалитет дрвета који захтева производња на пример резане грађе. Имајући у виду да је квалитетна сировина, коју

21. UNECE/FAO. 2000. Forest products annual market review 1999-2000, Geneva

чини обловина великих пречника, све мање доступна у Србији ова карактеристика композитних производа од дрвета је од великог значаја за будући развој њихове производње.

Слика 7. *Тржишно најзаступљенији иновативни композитни производи од дрвета*

Други значајан аспект због кога ће производња иновативних композитних производа од дрвета постајати све интересантнија у будућности за предузећа из дрвне индустрије предстаља висок коефицијент валоризације полазне дрвне сировине. У овом тренутку примарна прерада дрвета у Србији је у највећој мери оријентисана на производњу производа нижег степана финализације па самим тим остварује и мање финансијске ефекте што битно утиче на крајњи економски резултат пословања предузећа у овој области. Оваква ситуација би се могла превазићи и унапредити кроз уградњу резане грађе у поједине композитне производе од дрвета и њиховим извозом. У поређењу са профитом који се остварује продајом класичне резане грађе профит који се остварује њеном уградњом на пример у композитни производ LLD се повећава 4,9 пута. Управо овај податак објашњава растући тренд броја произвођача LLD-а у Европи, а последњих година и у Србији.

Тежња Србије за чланством у ЕУ ће у блиској будућности креирати политички и административни оквир за доношење одговарајућих техничких прописа везаних за грађевински сектор у Србији, пре свега у домену субвенција и стимулација као и промовисања и подизања свести становништва

у области градње дрветом што ће утицати и на интензивирање потрошње композитних производа од дрвета на домаћем тржишту. Са тржишног аспекта, за предузећа дрвне индустрије у Србији може бити од великог значаја могућност производње композитних производа од дрвета букве која је најзаступљенија аутохтона врста дрвета. Потенцијална производња букових греда од лепљеног ламелираног дрвета у Србији би засигурно отворила нове могућности за развој дрвне индустрије кроз њихов извоз пре свега на тржиште Немачке у којој је одобрена њихова уградња у класи експлоатације 1.

Интензивирање производње и коришћења иновативних композитних производа од дрвета као што су лепљено ламелирано дрво (LLD) и унакрсно ламелирано дрво (CLT) у Србији ће постати важан стратешки циљ грађевинског и дрвно прерађивачког сектора у блиској будућности. Када се прописи и регулативе у Србији ускладе са прописима Европске уније може се очекивати интензивирање градње дрветом уз постепену супституцију бетона и челика. У свету се сваке године постављају нови рекорди када је у питању висина стамбених вишеспратних зграда изграђених од композитних производа од дрвета (Stadthaus, Murray Grove у Londonu и Forte у Melburnu). Овај тренд посебно је изражен у земљама као што су Аустрија, Велика Британија, Немачка и Скандинавске земље. Поједини типови композитних производа од дрвета су већ одавно постали конкурентни по свим карактеристикама бетону и челику.

Када је у питању дрво букве и композитни производи од њега важно је истаћи чињеницу да је у Немачкој актом бр. Z-9.1-679²² одобрено коришћење лепљеног ламелираног дрвета букве у класи експлоатације 1 (слика 8). Овај напредак у Немачкој ће имати велики значај за будући развој композитних производа и у Србији, тим пре што је Србија земља букве. Очекује се да ће производња букових греда од лепљеног ламелираног дрвета у Србији значајно порастати у наредним годинама јер су прописи о њеном коришћењу у Немачкој отворили нове могућности извоза на ово тржиште.

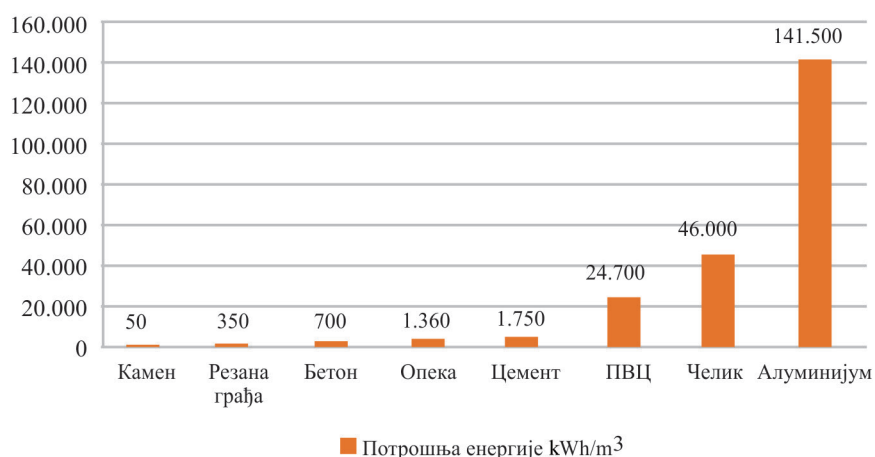

Слика 8. LLD букве са и без црвеног срца (лево) и кровни носачи израђени од LLD-а произвођача из Србије

22. Одобрење немачког Института за грађевинску технику (DIBt) за LLD од букве.

Композитни производи од дрвета нису важни само са конструктивног аспекта у градњи објеката који носе епитет зелене градње. С обзиром да је један од критеријума који ти објекти треба да испуне и критеријум њиховог доприноса смањењу потрошње енергије, управо уградњом композитних производа од дрвета ти објекти задовољавају и тај критеријум. Као потврда изведеног закључка су и следеће чињенице: компаративна анализа потрошње енергије за производњу јединице запремине резане грађе, ПВЦ-а и алуминијума је показала да је потрошња енергије у производњи резане грађе мања за 70,6 пута у односу на ПВЦ, 130,4 пута у односу на челик и 404,3 пута у односу на алуминијум (графикон 12). С обзиром да је резана грађа основни полазни облик сировине која се уграђује у поједине типове композитних производа од дрвета то се наведене карактеристике у погледу потрошње енергије по јединици производа могу сматрати и карактеристикама композитних производа.

Графикон 12. Потрошња енергије за производњу 1 м³ изабраних материјала²³

Поред доприноса смањењу потрошње енергије други важан критеријум који објекти зелене градње морају да испуне да би уопште понели епитет објеката зелене градње јесте њихов допринос смањењу емисије CO₂. Упоредном анализом разлике између складиштења и емисије угљеника за најважније грађевинске материјале (дрво у облику резане грађе, челик, бетон и алуминијум) једино код дрвета као грађевинског материјала ова вредност је позитивна.

2. Развој производње вискозних влакана

Влакна вискозе произведена од дрвета постају све више интересантна произвођачима одеће. У овом тренутку вискозна влакна произведена од дрвета учествују са око 6% у глобалној понуди сировине за производњу одеће заузимајући треће место на глобалном тржишту иза синтетичких и памучних влакана. Док је традиционални начин производње вискозних влакана од дрвета имао доста негативних утицаја на животну средину развојем модерних технологија у последњих

23. Сретеновић, П. (2015). Утицај потражње композитних производа од дрвета у Европи на тржиште дрвних производа у Србији, докторска дисертација, Универзитет у Београду, Шумарски факултет, Београд.

двадесет година у тој области достигнути су сви стандарди одрживе и за животну средину прихватљиве производње. То је један од разлога који у све већој мери доприноси расту употребе дрвета у производњи вискозних влакана отварајући на тај начин једно ново подручје употребе дрвета као сировине. На слици 9 приказане су фазе трансформације дрвета у производњи вискозних влакана.

Source: Lenzing, 2014.

Слика 9. Главне фазе трансформације дрвета у процесу производње вискозних влакана

3. Развој иновативног дизајна у производњи намештаја и опремања ентеријера

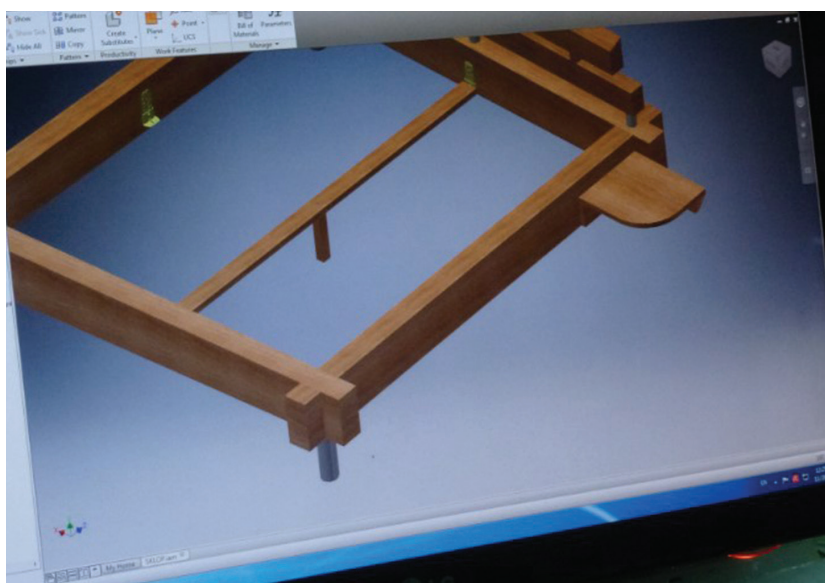
Иновативни дизајн у производњи намештаја и опремања ентеријера је постао неминовност за постизање конкурентске предности компанија како на домаћем тако и на иностраним тржиштима. Сталне иновације и функционалан дизајн уз употребу иновативних материјала и производњи базираној на савременим технологијама данас су кључне компоненте освајања потрошача на све захтевнијем тржишту намештаја и опремања ентеријера. Када је у питању производња намештаја и опремање ентеријера границе иновативног дизајна скоро да не постоје. На најзначајнијим сајмовима намештаја у Европи посебна пажња посвећена је иновацијама у дизајну, материјалима и функционалности намештаја. Ствари у овој области су отишле толико далеко да се награде за област иновативног дизајна за намештај и опремање ентеријера доживљавају исто као награда Оскар у филмској индустрији.

Развој иновативног дизајна је подручје у којем све више долазе до изражаја млади креативни кадрови не само из дрвне струке већ и из осталих струка чиме дрвна и индустрија намештаја с правом носе епитет мултидисциплинарних струка. Када је у питању тренутно стање у сегменту развоја иновативног дизајна у индустрији намештаја и опремању ентеријера у Србији стање се не може оценити као задовољавајуће. Због тога је потребно и у оквиру овог документа посебну пажњу посветити развоју индустријског иновативног дизајна за намештај и производе од дрвета по којима би Србија могла постати регионално и глобално препознатљива земља, што тренутно није случај.

Када је у питању заступљеност ИТ технологија у сектору дрвне и индустрије намештаја у Србији стање се може оценити као незадовољавајуће узимајући у обзир стање њихове заступљености у највећем броју предузећа која послују у овом сектору.

ИТ технологије су у највећем броју случајева присутне у предузећима у сегменту рачуноводствено-финансијских операција. Највећи број предузећа поседује софтверске програме за рачуноводствене и финансијске операције. Ти програми су развијени од стране домаћих ИТ компанија и углавном су исти у предузећима која се баве истом или сличном делатношћу. Програми су модуларног карактера прилагођени специфичностима и потребама сваког појединачног предузећа. Ретки су примери предузећа која у својој производњи имају роботе за обављање сложених и осетљивих радних операција.

Када су у питању остали сегменти пословних система ситуација је различита од предузећа до предузећа. Генерална оцена заступљености ИТ технологија у сегменту конструисања производа, припреме производње и управљања производњом као и аутоматизације појединих технолошких операција јесте да веома мали број предузећа поседује одговарајуће програме, а самим тим и кадрове за рад на тим програмима. Највећи број предузећа која се баве извозом намештаја и производа од дрвета са високом додатом вредношћу добијају од иностраних купаца скице производа, конструктивне цртеже и остале детаље. Неке од њих поседују одговарајуће програме за конструктивну припрему производње, радне налоге и праћење залиха (слика 10).

Слика 10. Пример употребе ИТ технологија у сегменту конструктивне припреме у производњи намештаја

Поред наведеног ИТ технологије су заступљене и у савременим комјутерски управљаним машинама (CNC), а свега неколико предузећа имају роботе у делу површинске обраде дрвета (бојење, лакирање) којима су аутоматизовали технолошке операције у том сегменту производње.

Технолошки две најсавременије компаније, у којима је процес производње у великој мери компјутерски интегрисан са високоаутоматизованим линијама изузетно велике продуктивности, производе подове и плочасте намештај. Све користи високоаутоматизованих линија, компјутерски интегрисане производње и ефекти које са собом доноси модерна технологија у погледу ослобађања човека од тешког физичког рада и доприноса заштити животне средине постигнути су у ове две фабрике.

Сегмент комјутерског управљања производњом још увек није развијен у предузећима дрвне и индустрије намештаја у Србији.

Према резултатима анкете која је спроведена у предузећима која се баве производњом различитих категорија производа и различите су величине, главни ограничавајући фактор веће заступљености ИТ технологија је недостатак финансијских средстава за набавку потребних програмских пакета и савремене технологије.

Прецизнији подаци о инвестицијама у набавку савремене технологије, програмских пакета и других елемената са ИТ технологијом у овом сектору нису расположиви.

5.8. Стране директне инвестиције у сектору

Активност страних инвеститора у области дрвне и индустрије намештаја била је врло скромна у поређењу са потенцијалима Србије у овој области и константним интересовањем компанија из иностранства за реализацију пројеката у овом сектору. Наиме, тек сваки десети упит или посета резултује са инвестиционим пројектом, док 90% потенцијалних пројеката пропадне у фази израде студије изводљивости и одабира локација.

Тако је тренутно реализовано само 9 инвестиционих пројеката у овој области, од којих је далеко највећи према висини инвестиције аустријски Кроношпан у Баточини са уложених 135 милиона ЕУР и око 150 запослених. Фабрика производи **плоче иверице** које продаје на домаћем и иностраном тржишту. Слична таква фабрика постоји у Ивањици чији је инвеститор италијански Фантони који је купио комбинат ШПИК Ивањица, али та фабрика већ две године бележи озбиљне губитке у производњи.

Намештај производе само две компаније, *Ditre Italia* која производи тапацирани намештај у Врању и *Gruppo Turi* са производњом кухиња у Јагодини, обе са власницима из Италије.

Друга највећа инвестиција је производња **душека од меморијске пене** кинеско-данске компаније *Everest & Healthcare* у Руми. У ову инвестицију је уложено око 24 милиона ЕУР и предвиђено је отварање 800 радних места.

Поред тога, реализовани су пројекти у области производње **фурнира** (*Welde* из Аустрије у Ковину), **пелета** (*Europellet Italija* у Жагубици), **намештаја** (*Ergomade Danska* у Нишу) као и преузимање домаће *Drvne Industrije Vučetić* из Лознице који ради **намештај од дрвета** од стране компаније *Chabros* из Либана.

Један од кључних разлога које су наводиле компаније које су одустајале од реализације пројеката у Србији била је немогућност осигурања стабилних количина сировине по предвидивим ценама, било да се ради о фурнирским или пиланским трупцима, огревном дрвету или неком другом инпуту.

Значајан број компанија је био заинтересован за преузимање домаћих привредних друштава из приватизације или стечаја али су проблеми као што су нејасне организационе структуре, обавезе према запосленима и повериоцима, неадекватни модели приватизације и нереалне процене имовине у великој мери кочиле такве иницијативе након неког времена.

Укупна вредност инвестираних средстава од стране страних инвеститора у сектору дрвне и индустрије намештаја износе око 217 милиона ЕУР, док број запослених износи 1.868 радника (табела 6). Укупан број запослених радника у фабрикама које су резултат директних страних инвестиција сачињава 8% од укупног броја запослених у дрвној и индустрији намештаја Србије.

Табела 6. Преглед остварених директних страних инвестиција у дрвној и индустрији намештаја у Србији у периоду 2006-2016. година

Назив компаније	Земља порекла	Општина	Висина инвестиције (мил. ЕУР)	Број радних места
Kronospan SRB	Аустрија	Лапово	135,00	147
Gruppo Fantoni / Fan...	Италија	Ивањица	30,00	113
HealthCare Europe	Кина	Рума	24,00	800
Ditre Italia S.p.a.	Италија	Врање	13,30	411
Welde	Аустрија	Ковин	5,00	29
DIV Čabros	Либан	Лозница	5,00	173
Gruppo Turi	Италија	Јагодина	2,20	100
Europellet SRL Italija	Италија	Жагубица	1,40	52
Ergomade	Данска	Ниш	1,00	43
УКУПНО:			216,90	1.868

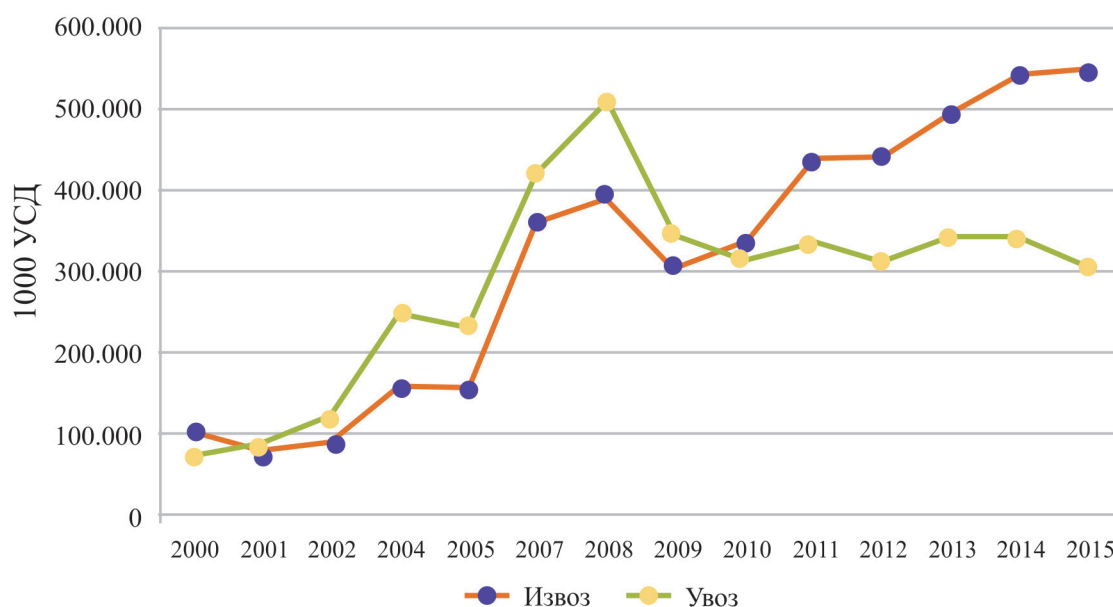
Извор: ЦЕВЕС

И поред двоцифрене стопе раста производње и извоза намештаја укупна вредност директних страних инвестиција у производњу намештаја у Србији износила је свега 21,5 милиона ЕУР или 9,9% у односу на укупне инвестиције. То показује да је око 90% директних страних инвестиција уложено у производњу производа са нижом додатом вредношћу.

5.9. Робна размена са иностранством

Спољнотрговински биланс дрвне и индустрије намештаја Србије је већ дужи низ година позитиван. У 2015. години њихов суфицит је износио 238,5 милиона УСД (графикон 13). Са оствареним извозом од 544,9 милиона УСД дрвна и индустрија намештаја су учествовале са 4,08% у укупном извозу Србије. С друге стране учешће дрвне и индустрије намештаја у укупном увозу Србије у 2015. години износило је 1,68%.

Графикон 13. Извоз и увоз дрвне и индустрије намештаја Србије у периоду 2000-2015. година (укључив и намештај од осталих материјала)²⁴

У структури извоза дрвне индустрије доминантно учешће имају производи са нижом додатом вредношћу. У 2015. години учешће подова и грађевинске столарије као производа са високом додатом вредношћу износило је свега 26% у односу на укупан извоз дрвне индустрије, док су производи са нижом додатом вредношћу сачињавали 74% (графикон 14).

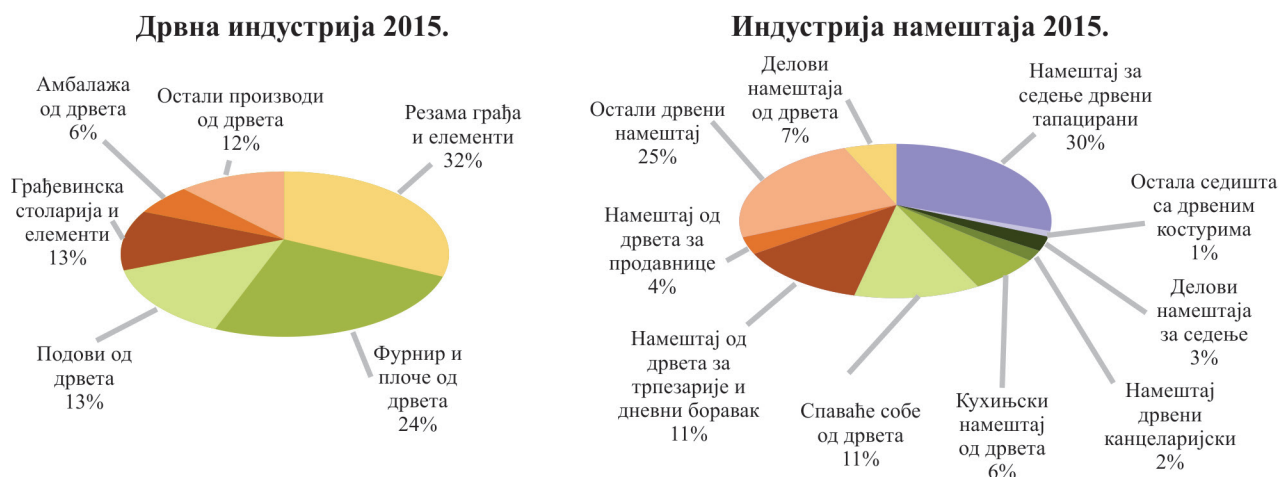
У извозу намештаја доминантно је учешће намештаја за седење од дрвета са учешћем од 31% у укупној вредности извоза намештаја. Најзначајнија тржишта за извоз ове категорије намештаја су Француска, Холандија и Италија.

Намештај је на 6 месту извозних производа из Србије посматрано по вредности, са 341,9 милиона ЕУР извезене робе у 2015. години и растом од 14,6% у односу на 2014. годину. Просечна

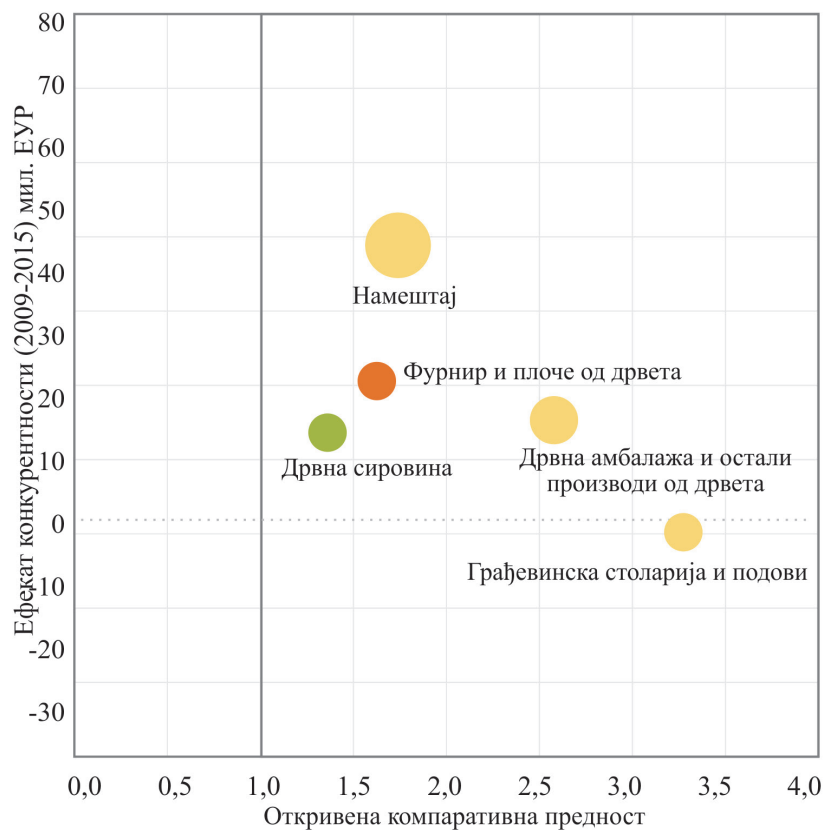
24. Извор: РЗС, Статистика спољне трговине Србије, Београд, 2016. Подаци обухватају укупан извоз и увоз свих категорија намештаја.

годишња стопа раста извоза намештаја у периоду 2010-2015. година износила је 13,1% при чему је 71% тог раста резултат преотимања тржишта конкуренцији од стране извозника из Србије.

Графикон 14. Структура извоза дрвне и индустрије намештаја Србије у 2015. години²⁵

Графикон 15. Извозна конкурентност дрвне и индустрије намештаја²⁶

25. Републички Завод за статистику, Београд

26. ЦЕВЕС

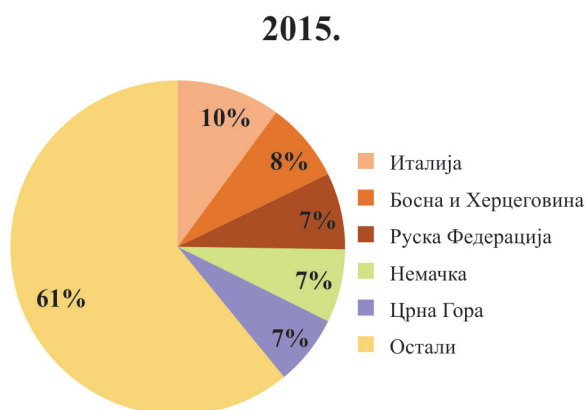
Позитивна вредност ефекта конкурентности (графикон 15) показује да се ради о способности подсектора намештаја да се успешно такмичи на иностраним тржиштима и да својој конкуренцији одузима „део тржишног колача”.

Анализа извозне конкурентности указује на то да већина подсектора дрвне индустрије унапређује своју конкурентску позицију на иностраним дестинацијама. Производи од дрвета се извозе на 99 дестинација. Производња намештаја је најконкурентнији подсектор дрвне индустрије. Чак 40% фирми дрвне индустрије је своје производе пласирало у иностранство, што је више у односу на привреду у просеку. Намештај из Србије такође се извози на 99 дестинација, при чему се на чак 66 тржишта увећава тржишно учешће које имају српске компаније.

Најснажнију конкурентност намештај има на тржиштима Чешке Републике, Немачке, Шпаније и Француске. Такође, снажну конкурентност имају и три подсектора: фурнир и плоче од дрвета, дрвна амбалажа и остали производи од дрвета и резана грађа. Подсектор који показује најлошије перформансе, па и извозне се односи на грађевинску столарију и елементе. Овај подсектор континуирано губи своје тржишно учешће на иностраним тржиштима.

Анализа главних извозних тржишта

Графикон 16. Првих пет земаља за извоз намештаја и производа од дрвета из Србије

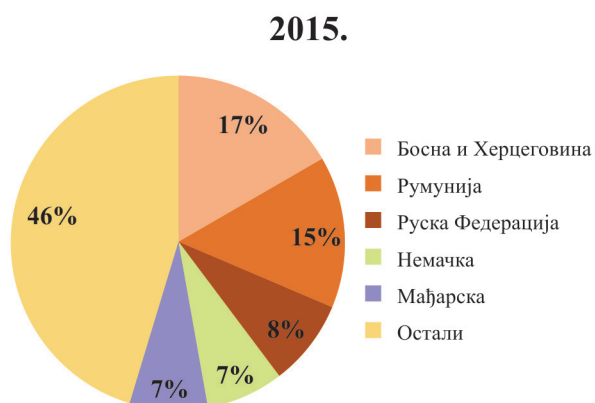

Намештај и производи од дрвета из Србије извози се у преко 50 земаља (зависно од године) с тим да следећих пет земаља представљају најзначајније земље са учешћем од 39% у укупном извозу у 2015. години: Италија, Босна и Херцеговина, Руска Федерација, Немачка и Црна Гора (графикон 16). У 2015. години на тржишта ових 5 земаља извезено је 144,8 милиона УСД.

Када је у питању извоз појединих категорија намештаја редослед земаља је различит од категорије до категорије. Дрвене столице које представљају најзначајнију категорију у извозу дрвеног намештаја, највише се извозе у Француску, Холандију, Италију и Црну Гору. На тржишта ове четири земље извози се преко ½

њиховог укупног извоза (53,1%, 2015). Главна извозна тржишта за спаваће собе су Аустрија, Немачка, Црна Гора и Босна и Херцеговина са учешћем од 53,3% у 2015. години. Белгија, Француска, Немачка и Руска Федерација представљају главна извозна тржишта за трпезаријски намештај са учешћем од 56,5% у 2015. години. Најзначајнија извозна тржишта за остали дрвени намештај, који после дрвених столица представља другу најзначајнију категорију у извозу намештаја, су земље у окружењу и то Румунија, Босна и Херцеговина, Црна Гора, Хрватска и Македонија. Учешће ових земаља у укупном извозу ове категорије намештаја у 2015. години износило је 69,7%. Најзначајније земље из којих Србија увози намештај и производа од дрвета су Босна и Херцеговина, Румунија, Аустрија, Немачка и Мађарска (графикон 17).

Графикон 17. Првих пет земаља од значаја за увоз намештаја и производа од дрвета Србије

Укупна вредност увоза намештаја и производа од дрвета из ових пет земаља у 2015. години износила је 113,5 милиона УСД или 56% од укупног увоза.

Могућност дрвне и индустрије намештаја Србије да успешно конкурише на међународном тржишту са својим производима високе додате вредности у великој мери зависи од ресурса са којима располаже, од ефикасности коришћења тих ресурса и од конкурентности производа од дрвета и намештаја из других земаља. Најзначајнији узроци незадовољавајућег нивоа конкурентности дрвне и индустрије намештаја Србије, као и неке од последица таквог стања су:²⁷

Први узрок представља уситњеност прераде техничког дрвета које се прерађује у 1008 пилана (збирно привредна друштва и предузетници). То је резултат предимензионисаних капацитета за пиланску прераду дрвета у односу на расположиве потенцијале техничког дрвета у шумском фонду Србије и система продаје дрвета по принципу „свима по мало”. Производна уситњеност и неповезаност међу привредним друштвима резултира малим физичким обимом производње, а самостални и неорганизовани наступ у извозу често резултира међусобном конкуренцијом. Поремећени систем вредности и непоштовање партнерског односа међу привредним друштвима посебни су проблеми који су повезани и са друштвеним кретањима и њиховим утицајима на сферу бизниса.

Други узрок представља непрепознатљивост намештаја и производа од дрвета који се извозе из Србије, због најчешће малих количина у којима се исти извозе, а проблеми у дизајну, промоцији и дистрибуцији производа додатни су разлози њихове ниске конкурентности на извозним тржиштима земаља ЕУ. Институционална неорганизованост и поред чињенице да се, врло често, ове индустријске гране означавају у Владиным документима као стратешке гране, представља **трећи** узрок њихове незадовољавајуће конкурентности.

Четврти узрок је негативан утицај макроекономске политике на развој дрвне и индустрије намештаја. Извозници намештаја и производа од дрвета високог степена финализације у Србији немају адекватну позицију у подстицајима и фискалној политици. Не постоје суштински инструменти и мере које би подстицали извоз производа од дрвета високог степена финализације. Неке од мера макроекономске политике су најчешће неисплативе за произвођаче у преради дрвета и производњи намештаја. Ово тим пре што се приликом доношења таквих мера не узима у обзир да су ове две индустријске гране нискоакумулативне гране. Њихову ниску акумулативност додатно погоршавају трендови пада цена финалних производа на светском тржишту с једне, и раста цена инпута производње и пословања с друге стране.

Пети узрок представља неуређеност односа између дрвне индустрије и шумарства на институционалном нивоу. Уместо партнерског односа са сектором шумарства, на чијим ресурсима се у највећој мери заснива прерада дрвета у Србији, парцијални интереси и ситни егоизам у међусобним односима не омогућавају ефикасно коришћење расположивих ресурса ова

27. Према националном Акционом плану подршке извозу производа са виском додатом вредношћу дрвне индустрије Србије, USAID, UNOPS и Европски Прогрес, Београд, 2016

два сектора. Због институционалне неефикасности решавања проблема који постоје у односима ова два сектора проблеми се усложњавају из године у годину посебно у сфери снабдевања дрвном сировином. Проблеми који постоје у овом сегменту су све израженији последњих година због чињенице да бројне земље из којих се компаније из Србије снабдевају дрвном сировином у облику резане грађе и елемената све више ограничавају њихов извоз тако да је компанијама у Србији све теже набавити потребне количине сировине за несметано одвијање производње.

Технолошки развој, модернизација производње и инвестиције су успорени и недовољни да се дрвна и индустрија намештаја Србије модернизује до нивоа који ће обезбедити адекватну конкурентност њених производа на све захтевнијим иностраним тржиштима. Ова чињеница истовремено представља **шести** узрок њене незадовољавајуће конкурентности.

Недостатак институционалне подршке извозу намештаја и других производа од дрвета са високом додатом вредношћу представља **седми** узрок њене незадовољавајуће конкурентности.

За освајање појединих тржишта у мери која привредним друштвима доноси одговарајућу тржишну позицију потребно је спровести велики број активности, а неке од њих су и дугорочног карактера (изградња поверења, имиџа и друго). У том процесу неопходна је институционална подршка привредним друштвима. Ово тим пре што привредних друштава у дрвној индустрији Србије располажу са скромним, пре свега, кадровским потенцијалима у области топ менаџмента и без институционалне подршке скоро да немају никакву шансу да направе значајнији продор на неком од одабраних извозних тржишта.

Субвенције Владе било којој индустријској грани нису дугорочно решење за јачање конкурентске способности привредних друштава у тој грани. С друге стране прописи ЕУ не дозвољавају извозне субвенције државама чланицама. Имајући у виду потребу подршке домаћим привредним друштвима, али и ограничења у регулативи ЕУ након приступања Србије, у прелазном периоду до пуноправног чланства Србије у овој организацији, потребно је ојачати дрвну индустрију мерама подршке извозницима намештаја и других производа од дрвета високе додате вредности. Овакве мере подршке су имале и бројне друге земље пре пуноправног чланства у ЕУ (пример Ирске, Мађарске, Финске, а од земаља у окружењу Хрватске). С друге стране у неким од земаља које нису имале мере подршке и јачања домаће дрвне индустрије пре званичног уласка у ЕУ, дрвна индустрија је потпуно пропала након уласка у Унију. Такав пример је Словенија која је од 2010. године постала највећи извозник дрвне сировине на Балкану (преко 2 милиона м³/годишње).

Дрвна и индустрија намештаја Србије као привредне гране једне релативно мале земље судбински су орјентисане на извоз. Анализе учешћа извоза у укупним пословним приходима ове индустријске гране показују да се оно креће од 38% у производњи намештаја од дрвета до 56% у дрвној индустрији. У поређењу са Хрватском (из које се извози преко 65% вредности производње) извоз намештаја и производа од дрвета из Србије у 2015. години био је мањи за 2,1 пут, а у поређењу са Босном и Херцеговином за 22%.

Неповољна је и релативно ниска вредност извоза производа од дрвета по запосленом раднику. У 2015. години она је износила 23.690 УСД/раднику и у односу на Хрватску и Босну и Херцеговину била је значајно нижа. У односу на развијене земље ЕУ овај показатељ је мањи за неколико пута.

5.10. Анализа тржишта и потенцијална тржишта

Редослед главних извозних земаља за намештај и производе од дрвета је скоро исти у последњих десет година (са мањим променама у појединим годинама) што показује да произвођачи и извозници из Србије имају релативно стабилну позицију на тржиштима ових земаља. Међутим, **учешће српског извоза намештаја и производа од дрвета са високом додатом вредношћу у увозу и потрошњи тих производа у земљама које представљају главна извозна тржишта је симболично**, са изузетком Црне Горе, Македоније и Босне и Херцеговине. Тако на пример, учешће Србије у укупном увозу дрвених тапацираних столица у Француској у 2015. години је износило 1,07%, у Холандији 3,16%, а у Италији 2,7%. Слично је и са осталим категоријама намештаја на тржиштима земаља ЕУ. За разлику од тржишта земаља ЕУ, Србија је главни снабдевач дрвених столица Црне Горе (49,8%) и Македоније (39,5%). Исти закључак важи и за трпезаријски намештај, спаваће собе и остали дрвени намештај. Чињеница да се дрвени намештај извози из Србије у преко 90 земаља, као и њено симболично учешће у укупном увозу дрвеног намештаја појединих земаља ЕУ показује да Србија још увек није постала земља која је препознатљива по извозу намештаја и која има јаке позиције на тржишту намештаја земаља Европске уније. Слична ситуација је и са осталим производима од дрвета са високом додатом вредношћу.

Полазећи од потреба домаћег тржишта али и уважавајући чињеницу да његови потенцијали неће бити довољни за пласман целокупног обима будуће производње наметнула се потреба дефинисања главних извозних тржишта за изабране групе производа. У том смислу извршено је груписање потенцијалних циљних тржишта у три групе:²⁸

1. тржишта земаља у региону,
2. тржишта земаља ЕУ и
3. тржишта трећих земаља

Оваква класификација потенцијалних тржишта резултат је чињенице да домаћа предузећа већ имају развијене пословне везе са партнерима из наведених група земаља.

Тржишта земаља у региону Западног Балкана

Иако се сматрају релативно малим тржиштима у односу на тржиште земаља ЕУ, САД и других великих земаља, тржишта земаља региона су важна за пласман производа дрвне индустрије Србије. То потврђују постојеће трговачке везе и пословни односи између предузећа из Србије и из земаља у окружењу који су резултат близине, сличности језика, олакшане комуникације и ЦЕФТА споразума. У табели 7 представљени су подаци о вредности увоза изабраних група

28. Према националном Акционом плану подршке извозу производа са високим додатом вредношћу дрвне индустрије Србије, USAID, UNOPS и Европски Прогрес, Београд, 2016

производа појединих земаља у региону као показатељи потенцијала за још боље позиционирање предузећа дрвне и индустрије намештаја Србије на појединим тржиштима.

Табела 7: Тржишни потенцијали за изабране групе производа земаља у региону Западног Балкана

Категорија производа	Индикатор	Држава				
		Албанија	Босна и Херцеговина	Хрватска	Македонија	Словенија
Дрвени прозори	Увоз (000 УСД)	368	709	3.333	363	3.691
	Главни конкуренти	Италија Грчка	Данска Пољска Словенија	Мађарска БиХ Аустрија	Словенија Пољска Мађарска	Мађарска Аустрија Хрватска
Дрвена врата	Увоз (000 УСД)	1.004	815	11.483	2.444	4.632
	Главни конкуренти	Италија Кина Грчка	Словенија Пољска Немачка	БиХ Италија Словенија	Словенија Кина Турска	Немачка Пољска Хрватска
Подови од дрвета	Увоз (000 УСД)	714	3.007	3.306	1.064	13.242
	Главни конкуренти	Немачка Пољска Италија	Хрватска Немачка Словенија	Словенија Немачка Аустрија	Кина Италија Хрватска	Италија Кина Мађарска
Ламелирани производи од дрвета	Увоз (000 УСД)	868	1.266	5.232	1.789	8.151
	Главни конкуренти	Аустрија Италија Турска	Аустрија Пољска Словенија	Аустрија Словенија Немачка	Аустрија Турска Пољска	Аустрија Немачка Италија
Намештај за седење од дрвета	Увоз (000 УСД)	2.699	7.010	42.536	6.637	18.691
	Главни конкуренти	Италија Турска Кина	Немачка Кина Италија	БиХ Италија Немачка	Италија Турска Словенија	Италија Немачка Кина
Дрвени трпезаријски и остали намештај	Увоз (000 УСД)	3.563	22.316	49.967	9.601	25.856
	Главни конкуренти	Кина Италија Грчка	Пољска Кина Италија	Италија Пољска Немачка	Турска Италија Кина	Немачка Пољска Италија

Дрвени намештај за спаваће собе	Увоз (000 УСД)	2.550	5.133	20.141	3.3.98	12.802
	Главни конкуренти	Италија Кина Турска	Пољска Немачка Словенија	БиХ Немачка Италија	Турска Словенија Италија	Пољска БиХ Кина
Дрвна галантерија	Увоз (000 УСД)	262	436	1.799	157	667
	Главни конкуренти	Кина Италија Грчка	Кина Словенија Турска	Кина Немачка Италија	Кина Турска БиХ	Кина Немачка Италија

Напомена: Подаци о увозу и редослед земаља из којих се изабрани производи увозе се односе на 2015. годину.

Извори: Националне статистике спољне трговине изабраних земаља за 2015. годину

Једна од значајних промена која се дсеила у последње три године на тржишту намештаја од дрвета у земљама у региону јесте продор Турске и њено позиционирање као значајног снабдевача дрвеним намештајем Македоније и Албаније.

Тржишта изабраних земаља Европске уније

Од земаља Европске уније као циљна тржишта изабране су Немачка, Француска и Холандија које представљају велике увознике изабраних категорија производа с једне стране и због постојања добрих трговачких веза и дијаспоре с друге стране. У табели 8 представљени су подаци о вредности увоза изабраних група производа у овим земљама.

Табела 8: Тржишни потенцијали за изабране групе производа Немачке, Француске и Холандије

Категорија производа	Индикатор	Држава		
		Немачка	Француска	Холандија
Дрвени прозори	Увоз (000 УСД)	217.427	84.931	44.404
	Главни конкуренти	Данска Пољска Аустрија	Пољска Данска Аустрија	Белгија Данска Мађарска
Дрвена врата	Увоз (000 УСД)	144.050	77.858	75.756
	Главни конкуренти	Пољска Данска Чешка Република	Немачка Италија Кина	Индонезија Чешка Република Белгија

Подови од дрвета	Увоз (000 УСД)	305.110	86.469	71.815
	Главни конкуренти	Аустрија Кина Литванија	Белгија Пољска Аустрија	Кина Литванија Индонезија
Ламелирани производи од дрвета	Увоз (000 УСД)	285.848	202.698	45.640
	Главни конкуренти	Аустрија Пољска Данска	Немачка Пољска Италија	Индонезија Малезија Канада
Намештај за седење од дрвета	Увоз (000 УСД)	1.661.683	949.789	330.596
	Главни конкуренти	Пољска Кина Мађарска	Кина Италија Пољска	Пољска Кина Румунија
Дрвени трпезаријски и остали намештај	Увоз (000 УСД)	1.099.085	1.122.976	481.532
	Главни конкуренти	Пољска Кина Данска	Кина Италија Белгија	Кина Белгија Немачка
Дрвени намештај за спаваће собе	Увоз (000 УСД)	585.973	263.772	149.577
	Главни конкуренти	Пољска Кина Данска	Кина Пољска Данска	Белгија Немачка Кина
Дрвна галантерија	Увоз (000 УСД)	92.889	54.199	38.974
	Главни конкуренти	Кина Вијетнам Холандија	Кина Немачка Белгија	Кина Немачка Белгија

Напомена: Подаци о увозу и редослед земаља из којих се изабрани производи увозе се односе на 2015. годину.

Извори: Националне статистике спољне трговине изабраних земаља за 2015. годину

Тржишта трећих земаља

Као главно циљно тржиште трећих земаља изабрано је тржиште Уједињених Арапских Емирата. Главни разлог за избор овог тржишта представља чињеница да је ово тржиште у експанзији када су у питању изабране групе производа и да ће се тренд раста њихове потрошње наставити и у наредним годинама. Практично то значи да на овом тржишту има места за одређене производе од дрвета из Србије и поред чињенице да су на њему већ дуго година присутне компаније из Кине и Европе.

У табели 9 представљени су подаци о вредности увоза изабраних група производа Уједињених Арапских Емирата.

Табела 9. Тржишни потенцијали за изабране групе производа Уједињених Арапских Емирата

Категорија производа	Индикатор	Уједињени Арапски Емирати
Дрвена врата	Увоз (000 УСД)	18.936
	Главни конкуренти	Кина Италија Португалија
Подови од дрвета	Увоз (000 УСД)	16.304
	Главни конкуренти	Италија Кина Шведска
Ламелирани производи од дрвета	Увоз (000 УСД)	23.288
	Главни конкуренти	Аустрија Нови Зеланд Кина
Намештај за седење од дрвета	Увоз (000 УСД)	193.086
	Главни конкуренти	Кина Италија САД
Дрвени трпезаријски и остали намештај	Увоз (000 УСД)	227.356
	Главни конкуренти	Кина Италија Немачка
Дрвени намештај за спаваће собе	Увоз (000 УСД)	143.005
	Главни конкуренти	Кина Италија Вијетнам
Дрвна галантерија	Увоз (000 УСД)	8.298
	Главни конкуренти	Кина Тајланд Индија

Напомена: Подаци о увозу и редослед земаља из којих се изабрани производи увозе се односе на 2015. годину.

Извор: База података UNECE

Наведена циљна тржишта представљаће полазну основу у креирању мера политике у делу који се односи на успостављање партнерства између институција и предузећа из Србије са

институцијама и предузећима из ових земаља. Поред тога број и величина изабраних циљних тржишта су оптимални имајући у виду потенцијални обим производње који предузећа из дрвне и индустрије намештаја Србије могу да остваре у наредних десет година као и критеријум да превелика дисперзија тржишта није добра са становишта позиционирања и заузимања значајнијег тржишног учешћа.

Матрица заступљености појединих сегмената тржишта за сектор дрвне и индустрије намештаја по групама тржишта представљена је у наставку.

	Свет	Европска унија	Регионално тржиште (Западни Балкан)	Домаће тржиште
Намештај од дрвета	Повећање физичког обима производње са циљем укључивања у глобалне токове ланаца вредности	Брендирање намештаја од дрвета домаћег дизајна и његово укључивање у европске ланце вредности	Оснивање сопствених канала дистрибуције од стране домаћих компанија и повећање тржишног удела	Раст потрошње кроз систем зелених јавних набавки и јачањем свести домаћих потрошача о дрвету као природном материјалу
Производи од дрвета са високом додатом вредношћу	Повећање физичког обима производње са циљем укључивања у глобалне токове ланаца вредности	Брендирање производа од дрвета високе додате вредности и њихово укључивање у европске ланце вредности	Оснивање сопствених канала дистрибуције од стране домаћих компанија и повећање тржишног удела	Раст потрошње кроз систем зелених јавних набавки и јачањем свести домаћих потрошача о дрвету као природном материјалу
Компоненте и полупроизводи	Смањење извоза и усмеравање у ланце снабдевања домаћих компанија	Смањење извоза и усмеравање у ланце снабдевања домаћих компанија	Увоз недостајућих полупроизвод од појединих дрвних врста за потребе компанија које се баве производњом производа са високом додатом вредношћу	Укључивање у ланец снабдевања домаћих компанија које производе финалне производе од дрвета

5.11. Ланци вредности у дрвној и индустрији намештаја Србије²⁹

Ланац вредности у дрвној и индустрији намештаја састоји се из 4 главна сегмента: снабдевања сировинама и материјалима, прераде сировина и материјала, израде намештаја и производа од дрвета и продаје. Дрво је врло захвална сировина за мапирање ланца вредности с обзиром да се највећи део сировине искоришћава у процесима прераде. Употребе за сировину су многоструке, у нижим деловима ланца вредности дрвна сировина се најчешће прерађује у резану грађу и елементе да би послужила као инпут за даљу производњу, док се у вишим деловима ланца вредности ти инпути користе за израду намештаја и других производа са високом додатом вредношћу чија је додата вредност неколико пута већа од вредности полазне сировине.

Важно је напоменути да је кретање кроз ланац у неким случајевима могуће у оба смера. Све већи напредак технологија рециклаже дозвољава употребу остатака из виших степена прераде у нижим сегментима ланца вредности без појаве отпада изван ланца вредности. То за резултат има искоришћавање максималног потенцијала за стварање додате вредности и представља јединствену предност овог сектора.

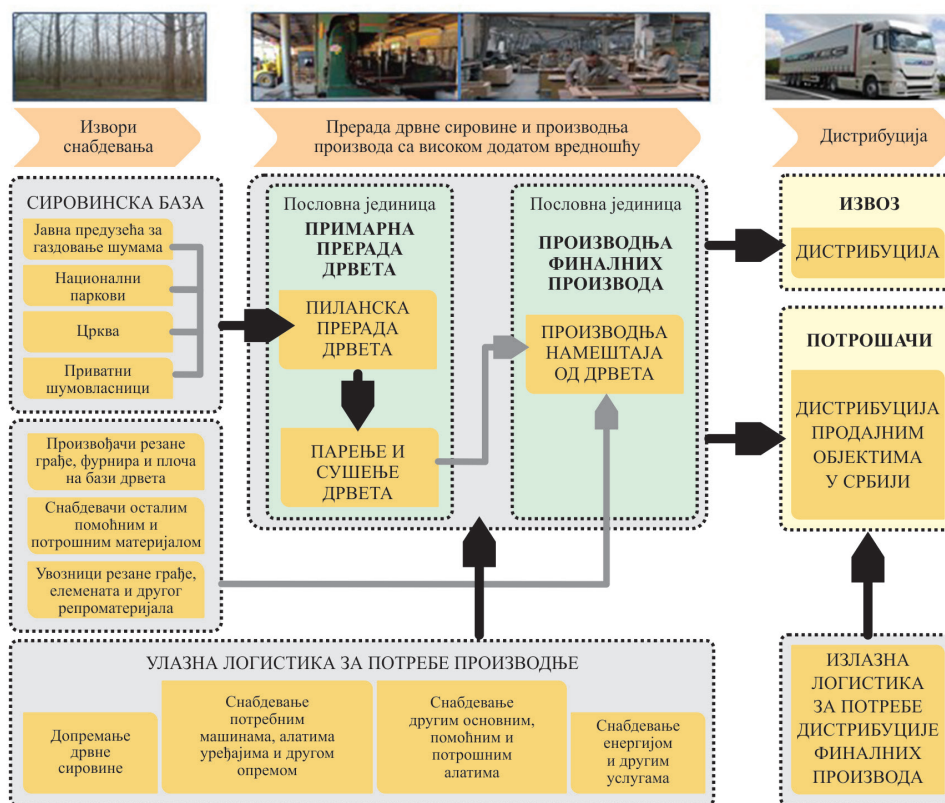
Два најзначајнија ланца вредности у дрвној и индустрији намештаја Србије, посматрано са становишта степена валоризације полазне дрвне сировине и ефеката у производњи и извозу су: намештај од дрвета и подови од дрвета.

Ланац вредности производње намештаја од дрвета карактерише технолошка заокруженост процеса производње код великог броја произвођача у Србији. Предузећа у свом саставу имају производне јединице за прераду техничке обловине, капацитете за парење и сушење резане грађе и елемената и производне јединице у којима се врши производња намештаја из резане грађе и елемената коју они производе (дијаграм 1).

Основна карактеристика овог модела ланца вредности представља стабилност у погледу снабдевања производње намештаја. Произвођачи су премљени за прераду трупаца и резане грађе у елементе за финалне производе по структури, димензијама и квалитету какве захтева производња намештаја од дрвета. Овакав модел ланца вредности има своје бројне предности, али и одговарајуће недостатке. Најзначајније предности се састоје у:

- релативно високој стабилности и поузданости снабдевања производње намештаја од дрвета са потребним елементима по захтеваној структури, димензијама и квалитету;
- висок проценат искоришћења полазне дрвне сировине с обзиром на чињеницу да таква привредна друштва поседују сопствене енергане или линије за коришћење дрвног остатка за производњу дрвних горива (пелети, брикети);
- флексибилност и брза прилагодљивост у случају наглих или честих промена захтева крајњих купаца намештаја.

29. Према националном Акционом плану подршке извозу производа са виском додатом вредношћу дрвне индустрије Србије, USAID, UNOPS и Европски Прогрес, Београд, 2016

Дијаграм 1. Модел ланца вредности у производњи намештаја од дрвета у Србији

Један од разлога опредељења произвођача намештаја за овакав концепт ланца вредности представља честа непоузданост и осцилације у систему снабдевања са домаћег тржишта потребним количинама, структури и квалитету резане грађе и елемената за производњу намештаја.

Модел обезбеђује висок степен валоризације полазне дрвне сировине (трупца). Конкретно, у производњи трпезаријског намештаја од масивног дрвета храста вредност 1m^3 трупаца храста се повећава за 8-9 пута кроз његову финализацију у трпезаријске столице. Коефицијент валоризације за дрвене столице се креће од 6-8 пута.

У оквиру овог ланца вредности послују и предузећа која немају технолошки заокружену производњу већ се потребним сировинама (резаном грађом и елементима) снабдевају са тржишта.

И овај модел обезбеђује висок степен валоризације полазне дрвне сировине која у модел улази у форми резане грађе и елемената. Конкретно, у производњи столица од масивног дрвета букве вредност 1m^3 резане грађе која уђе у модел се повећава за 4-6 пута кроз њену финализацију у трпезаријске столице.

По овом моделу ланца вредности раде и компаније које се баве опремањем објеката и ентеријера. У зависности од карактеристика ентеријера као и захтева крајњих корисника у великом броју случајева домаће компаније које се баве овом делатношћу производе луксузан намештај и друге производе од дрвета. Такви производи се уграђују у луксузне објекте (луксузни хотели,

јахте, куће, станови, председничке резиденцијеи друге објекте) што омогућава изузетно висок степен валоризације полазне дрвне сировине. У зависности од захтева крајњих корисника степен валоризације полазне дрвне сировине (најчешће резана грађа и елементи) се креће од 12-15 пута. Постоје и примери где је тај коефицијент валоризације достигао вредност 20.

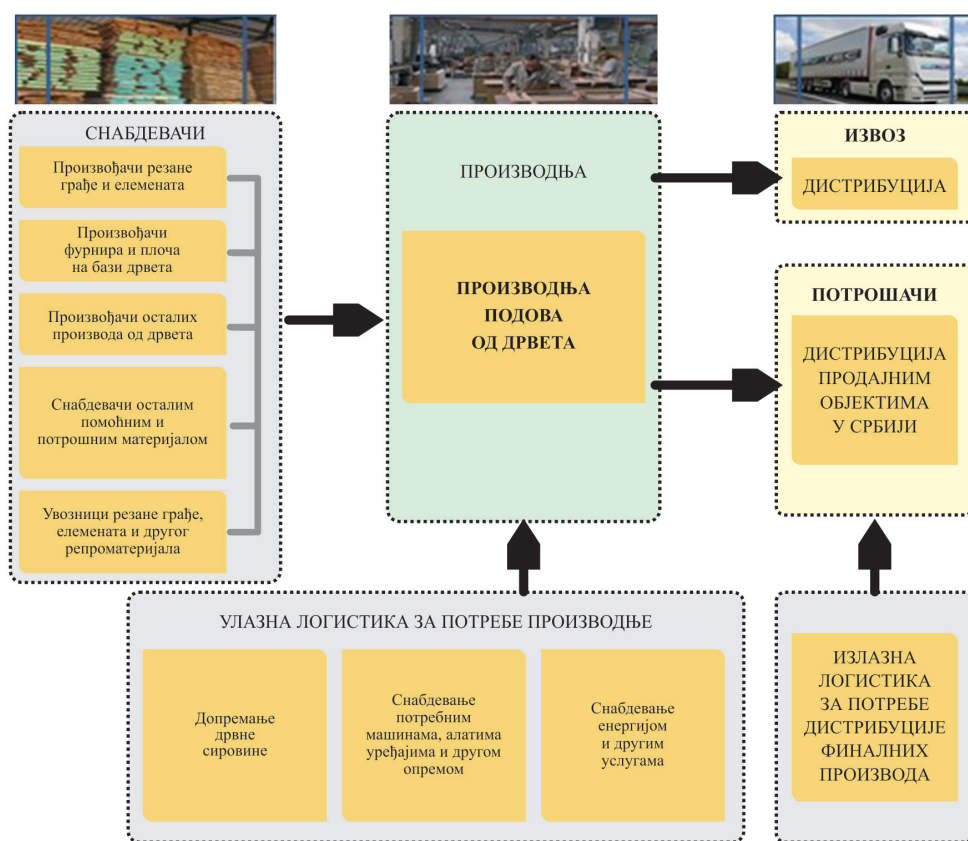
Главне јаке и слабе стране модела ланца вредности производње намештаја од дрвета представљене су у наставку.

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> • постојање дугорочне тражње за свим типовима намештаја од дрвета који се производе у овом ланцу на главним извозним тржиштима • домаћа дрвна сировина на којој се базира производња у овом ланцу • знање и умеће да се произведу производи високог квалитета • задовољавајући ниво ценеовне и неценевне конкурентности домаћих производа у односу на главне конкуренте на главним извозним тржиштима • могућност производње луксузног намештаја и дригих производа од дрвета и њиховог пласмана на инострана тржишта по веома високим ценама • могућност задовољења свих еколошких и енергетских стандарда које захтева инострана тржишта 	<ul style="list-style-type: none"> • несигурност снабдевања дрвном сировином у потребним количинама • релативно мали физички обим производње • непрепознатљивост намештаја од дрвета из Србије јер се он ради на бази туђег дизајна и под туђом робном марком • мало тржишно учешће у потрошњи намештаја на главним извозним тржиштима • непостојање сопствених канала дистрибуције домаћих компанија на главним извозним тржиштима • недостатак стручних кадрова услед непопуларности производних занимања код младих • релативно застарела технологија и ниска продуктивност

Модел ланца вредности производње подова од дрвета карактерише добро развијена и јака логистика снабдевања потребним сировинама и материјалима (дијаграм 2). Произвођачи подова од дрвета имају релативно добро развијен ланац снабдевања од домаћих и иностраних добављача свим потребним сировинама и материјалима за потребе производње.

Главни разлози произвођача подова за овакав ланац вредности су уштеде у инвестицијама за производне капацитете за примарну прераду дрвета, бржи обрт капитала и поједностављење ланца снабдевања. Добро организована логистика снабдевања и поуздани добављачи од главног су значаја за функционисање оваког модела. Искуства привредних друштава у Србији која имају овакав модел ланца вредности су различита и крећу се од оних код којих модел функционише веома добро до оних код којих овакав модел изазива честе проблеме у процесу производње због осцилација у количинама, квалитету и ценама сировина и материјала од стране добављача.

Највише додате вредности ствара се у сегменту ланца у коме се врши производња подова. -

Дијаграм 2. Модел ланца вредности у производњи подова од дрвета у Србији

Јаке и слабе стране оваквог модела ланца вредности представљене су у наставку.

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> постојање дугорочне тражње за свим типовима подова од дрвета који се производе у овом ланцу на главним извозним тржиштима; домаћа дрвна сировина на којој се базира производња у овом ланцу; знање и умеће да се произведу производи високог квалитета; задовољавајући ниво ценовне и неценовне конкурентности домаћих производа у односу на главне конкуренте на главним извозним тржиштима; могућност задовољења свих еколошких и енергетских стандарда које захтевају инострана тржишта. 	<ul style="list-style-type: none"> несигурност снабдевања дрвном сировином у потребним количинама; релативно мали физички обим производње; непрепознатљивост подова од дрвета из Србије; мало тржишно учешће у потрошњи подова од дрвета на главним извозним тржиштима; непостојање сопствених канала дистрибуције домаћих компанија на главним извозним тржиштима; недостатак стручних кадрова услед непопуларности производних занимања код младих; релативно застарела технологија и ниска продуктивност;

Важност интегрисаности ланца вредности у производњи намештаја и производа од дрвета

Хоризонтална и вертикална повезаност учесника у ланцу вредности добијају све већи значај, првенствено због растуће конкуренције која долази из азијских земаља.

Хоризонтална интегрисаност

Хоризонтална интеграција учесника који се налазе на истом нивоу ланца вредности добија све већи значај у дрвној и индустрији намештаја, нарочито за мала и средња предузећа која желе да изађу на инострано тржиште. Да би ушла у ланце вредности великих произвођача или продаваца, ова предузећа морају бити у стању да произведу

- а) довољне количине производа и
- б) по цени по којој би га произвели велики произвођачи који имају економију обима.

Оба ова проблема мала предузећа могу превазићи једино удруживањем смањујући тиме трошкове производње док заједнички наступ на иностраним тржиштима може допринети решавању проблема немогућности појединачне испоруке великих количина производа.

Вертикална интегрисаност

Све већи захтеви потрошача и растућа конкуренција намећу потребу и за вертикалним интегрисањем ланца вредности. Поред интегрисања услужних делова ланца вредности, као што су дизајн, маркетинг и брендирање (који су у српском сектору углавном и интегрисани у ланац вредности једног произвођача), од изузетног значаја је и јака вертикална повезаност произвођача и снабдевача сировине као и институционална повезаност дрвне и индустрије намештаја са сектором шумартства.

Могућност генерисања нових радних места у оквиру дрвне и индустрије намештаја Србије

Опште је позната чињеница да су дрвна и индустрија намештаја у Србији радно интезивне гране. Учешће ручног рада је високо, посебно у производњи намештаја. Чињеница да се тренутно свега 48% индустријске обловине у Србији користи за производњу производа са високом додатом вредношћу, а да се остатак користи за производњу и извоз производа са ниском додатом вредношћу (највише као резана грађа), показују да се домаћи сировински ресурси не користе на најбољи начин.

У 2015. години извоз резане грађе лишћара из Србије износио је 145.000 м³ са оствареном вредношћу од 45,3 милиона ЕУР. Када би се ова количина резане грађе прерадила у Србији само у столице из ње би се добило око 5 милиона комада столица чија би вредност у извозу могла да достигне око 265 милиона ЕУР или 5,8 пута више у односу на остварену вредност извоза резане грађе као полупроизвода. Процес прераде наведене количине резане грађе у столице генерисао би најмање 5.000 нових радних места. Наведени пример јасно показује какви се ефекти добијају са повећањем степена финализације полазне дрвне сировине.

6. АНАЛИЗА ТЕХНИЧКЕ И ИНФРАСТРУКТУРЕ КВАЛИТЕТА ОД ЗНАЧАЈА ЗА РАСТ И РАЗВОЈ ДРВНЕ И ИНДУСТРИЈЕ НАМЕШТАЈА СРБИЈЕ

Генерална оцена постојеће техничке инфраструктуре за подршку развоју дрвне и индустрије намештаја у Србији јесте да је она још увек неизграђена и некомплетна у оној мери у којој то захтевају услови данашњег тржишног пословања предузећа. Ова оцена се посебно односи на регулативу која се у процесу усаглашавања са регулативом Европске уније усваја тако да су неки од резултата њеног усвајања укидање бројних досадашњих прописа без детаљних анализа о ефектима њиховог укидања или укидања након доношења нових прописа. Током 2016. године је укинута уредба о обавезној контроли количине формалдехида у плочама иверицама као и правилник о обавезној контроли квалитета највећег броја категорија намештаја (остала је на снази обавеза произвођача да испитују квалитет дечијег намештаја). Полседнице њиховог укидања ће се тек осетити у наредном периоду у смислу да ће тржиште намештаја бити преплављено производима недопустиво ниског квалитета и са виском садржајима формалдехида у плочама иверицама.

Иако постоји Закон о техничким захтевима за производе и оцењивању усаглашености још од 2009. године, када су у питању намештај и производи од дрвета није се пуно урадило по питању нових техничких прописа којима би били замењени они прописи који су повучени или неки од постојећих иновирани.

Посебно незадовољавајућа ситуација у овој области јесте инфраструктура домаћих лабораторија и завода. Исти имају сертификате о акредитацији издате од Акредитационог тела Србије али су они валидни само за Србију. У овој области још увек не постоји развијена култура домаћих произвођача да врше екстерно испитивање и контролу квалитета својих производа у домаћим лабораторијама и заводима као што је то случај у већини земаља Европске уније. Одлуку о укидању обавезног испитивања садржаја формалдехида у плочама иверицама и укидања обавезности испитивања највећег броја категорија намештаја домаћи произвођачи су дочекали са одобравањем у смислу један издатак мање.

Добра страна у сегменту техничке инфраструктуре у области дрвне и индустрије намештаја јесте чињеница да је преко 95% европских стандарда за намештај, дрво и производе од дрвета усвојено у Институту за стандардизацију Србије од чега је преко 100 стандарда преведено на српски језик. Најбоља ситуација је у пољу дрвних горива у којем је закључно са новембром 2016. године преведено 38 европских стандарда као база за израду првог Правилника о техничким и другим захтевима за дрвна горива у Србији. У пољу осталих производа од дрвета на српском језику преведено је преко 50 европских стандарда за обло дрво, резану грађу и подове од дрвета. На тај начин произвођачима и осталој стручној јавности су доступне верзије европских стандарда на српском језику што је од значаја за јачање њихове инфраструктуре квалитета.

С обзиром на чињеницу да је Институт за стандардизацију Србије примљен у чланство Европског комитета за стандардизацију (CEN) 26. новембра 2016. године и да је од 1. јануара 2017. године постао пуноправан члан ове европске организације то ће домаћи стручњаци имати могућност да активно учествују у раду доношења и усвајања будућих европских стандарда.

7. SWOT АНАЛИЗА ДРВНЕ И ИНДУСТРИЈЕ НАМЕШТАЈА СРБИЈЕ

Резиме актуелног стања дрвне и индустрије намештаја Србије представљен је кроз матрицу SWOT анализе са циљем да се поред расположивих потенцијала и могућности добије и јаснија слика у погледу ограничења и проблема који постоје у овој области. Значајан допринос сагледавању развојних могућности и шанси које овај сектор реално поседује али и сагледавању његових слабих страна и потенцијалних претњи дали су представници привреде кроз своје дискусије и предлоге у оквиру радионица као и представници академске заједнице и удружења.

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> Расположиви домаћи сировински ресурси; Са учешћем од 4,08% у укупном извозу Србије, 1,55% у БДП-у и 4% учешћа у пословним приходима прерађивачке индустрије овај сектор даје значајан допринос индустрији Србије и њеном економском развоју; По броју запослених радника дрвна и индустрија намештаја заузимају треће место у прерађивачкој индустрији Србије. Више од 8% радника у прерађивачкој индустрији Србије запослено је у дрвној и индустрији намештаја; Додата вредност у сектору као целини износи око $\frac{1}{4}$ укупних пословних прихода што је изнад просека за прерађивачку индустрију; Остварени приходи сектора учествују су са 4,2% у укупним пословним приходима прерађивачке индустрије Србије. У периоду 2010-2015. година овај сектор је увећавао своје пословне приходе по просечној годишњој стопи од 2,4%; Са оствареним суфицитом од око 238 милиона УСД дрвна и индустрија намештаја заузимају четврто место у прерађивачкој индустрији. Просечна годишња стопа раста извоза дрвног сектора у периоду 2010-2015. година је једна од највећих у српској економији и износи 9,84%. Погодности за укрупњавање производње и стварање јаких компанија које могу постати регионални лидери у производњи и дистрибуцији појединих категорија производа од дрвета; 	<ul style="list-style-type: none"> Учешће средњих и великих привредних друштава је веома мало, у дрвној индустрији 0,5%, а у производњи намештаја 1,8%. Оваква структура привредних друштава је релативно неповољна са становишта извозне конкурентности и њихових позиција на главним извозним тржиштима Постојећи модел прераде дрвета базиран на концепту „од трупца ка финалном производу и тржишту”- превазиђен и неефикасан. Око 52% домаће техничке обловине се извози из Србије прерађене у производе са ниском додатом вредношћу (највише као резана грађа); Ниво технолошке опремљености креће се од изузетно ниске до веома високе. С обзиром да у сектору преовлађују микро, мала и средња предузећа то је њихова економска снага, а самим тим и могућности инвестирања у набавку савремене високопродуктивне технологије, веома скромна. За набавку технологије у дрвној и индустрији намештаја у 2013. години инвестирано је 84,28 милиона УСД. У структури набавке машина и опреме у посматраном периоду преовлађују половне машине и уређаји који су за потребе предузећа увезене из иностранства; Незадовољавајући ниво организације производње и управљања производњом, а посебно код предузећа која припадају категоријама микро, малих и средњих;

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> • Ценовна конкурентност висок квалитет домаћег намештаја и производа од дрвета у односу на сличне производе које производе компаније у развијеним земљама. 	<ul style="list-style-type: none"> • И поред двоцифрене стопе раста производње и извоза намештаја укупна вредност директних страних инвестиција у производњу намештаја у Србији износила је свега 21,5 милиона ЕУР или 9,9% у односу на укупне инвестиције. То показује да је око 90% директних страних инвестиција уложено у производњу производа са нижом додатом вредношћу; • Недостатак квалификованих производних радника (3 и 4 степен образовања). Просечан број свршених столара износи 40 на годишњем нивоу, а техничара 152 на нивоу Србије. Тај број није довољан за потребе преко 4.000 привредних друштава и предузетника; • Недопустиво мала заступљеност стручних и високо образованих кадрова дрвне струке у предузећима дрвне и индустрије намештаја; • Још увек недовољно јака конкурентска позиција домаћих предузећа која се баве производњом намештаја и финалних производа од дрвета на домаћем и главним извозним тржиштима. Због тога је учешће производа дрвне и индустрије намештаја из Србије у укупном увозу тих производа на главним извозним тржиштима симболично; • Незадовољавајућа величина и структура извоза и увоза. У структури извоза дрвне индустрије доминантно учешће имају производи са нижом додатом вредношћу. У 2015. години учешће подова и грађевинске столарије као производа са високом додатом вредношћу износило је свега 26% у односу на укупан извоз дрвне индустрије, док су производи са нижом додатом вредношћу сачињавали 74%; • Учешће извоза у укупним пословним приходима ове индустријске гране показују да се оно креће од 38% у производњи намештаја од дрвета до 56% у дрвној индустрији што још увек није задовољавајући ново • Производна уситњеност и неповезаност међу предузећима резултира малим физичким обимом производње, а самостални и неорганизовани наступ у извозу често резултира међусобном конкуренцијом.

ШАНСЕ

- Раст тражње на тржиштима земаља у окружењу, у ЕУ, САД и арапским земљама,
- Развој иновативних композитних производа од дрвета са високим степеном финализације и валоризације полазне дрвне сировине;
- Јачање свести домаћих потрошача о предностима производа израђених од дрвета као природног материјала у односу на сличне или исте производе од других (вештачких) материјала и тиме стварање услова за раст тражње на домаћем тржишту.
- Опредељење Владе за увођење зелених набавки у систем јавних набавки Србије;
- Значајни потенцијали за пласман намештаја и других финалних производа од дрвета приликом реконструкције и изградње нових објеката од јавног значаја (школе, домови здравља, болнице, предшколске установе, администрација и други)
- Ширење извозних тржишта кроз пласман финалних производа од дрвета на традиционална и нова тржишта;
- Страна улагања и трансфер технологије у сегментима производње финалних производа од дрвета из масивног дрвета;
- Интензивније укључивање младих и високо образованих кадрова у све сегменте пословања компанија у дрвној индустрији.

ПРЕТЊЕ

- Негативан утицај појединих мера макроекономске политике на развој дрвне и индустрије намештаја Србије. Уместо партнерског односа са сектором шумарства, на чијим ресурсима се у највећој мери заснива прерада дрвета у Србији, парцијални интереси и ситни егоизам у међусобним односима не омогућавају ефикасно коришћење расположивих ресурса ова два сектора;
- Неусклађеност капацитета пиланске прераде дрвета и расположиве (домаће) сировине. Постојећи број и величина инсталисаних капацитета у пиланској преради дрвета су већи у односу на расположиве сировинске потенцијале;
- Технолошки развој, модернизација производње и инвестиције су успорени и недовољни да се ове две индустријске гране модернизују до нивоа који ће обезбедити адекватну конкурентност производа на све захтевнијим иностраним тржиштима;
- Еколошки захтеви на иностраним тржиштима и кашњење завршетка процеса сертификације приватних и шума у националним парковима додатна су препрека повећању конкурентности домаћих предузећа на ино тржиштима;
- Скупа финансијска средства за обртни и инвестициони капитал што уз ниску акумулацију капитала из редовне производње онемогућава значајнију технолошку модернизацију и јачање домаћих предузећа;
- Увоз производа од дрвета али и производа који представљају суспитуцију дрвету (ПВЦ...) као и ниска свест домаћих потрошача и доносиоца одлука у институцијама система у великој мери су избацили домаћа предузећа из сегмента опремања објеката од јавног значаја. Иста констатација се односи и на део домаћег тржишта намештаја и финалних производа од дрвета у Србији;
- Конкуренција на иностраним тржиштима је јака, релативно добро организована и требаће доста напора у процесу позиционирања домаћих компанија;
- Неefикасно коришћење средстава из кредитних линија и приступних фондова ЕУ;

ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
	<ul style="list-style-type: none"> • Раслојавање купаца на мали проценат оних који могу да купе високо квалитетне и скупе производе и велики проценат оних који могу да купе једино јефтине производе не питајући за квалитет; • Недостатак подстицаја извозним програмима кроз фискалну политику.

На основу овако формиране матрице SWOT анализе могу се извести закључци о условима у којима сектор функционише као и најзначајнијим факторима који ће усмеравати његов будући развој што је од суштинске важности за предлагање будућих мера у оквиру Акционог плана за подршку развоју овог сектора.

Генерални закључак спроведене анализе актуелног стања дрвне и индустрије намештаја јесте да оне представљају гране које у најкраћем року могу да генеришу највећи број нових радних места у Србији (процене између 10 и 12 хиљада у наредних пет година). С друге стране недовољно коришење расположивих потенцијала сектора захтева брзу и ефикасну институционалну подршку чиме би се створили услови за динамичан раст проиуводње и достизање извоза од преко 700 милиона УСД на годишњем нивоу. На тај начин овај сектор би дао значајн допринос смањењу спољнотрговинског дефицита земље.

Непрепознавање развојних потенцијала дрвног сектора, спорост у креирању политике и институционалне подршке овом сектору, утицали би на то да он изгуби шансе за јачање своје конкурентности на дужи рок, због чега би постојале озбиљне претње да се Србија претвори у сировинску базу за јаке глобалне компаније из других земаља. Такви процеси већ се дешавају у земљама у окружењу Србије. Због тога сваки учесник у процесу креирања и имплементације будуће развојне политике дрвне и индустрије намештаја Србије треба да дâ свој максимални допринос.